

Ivan Gambiroža
Josip Jukić
Dinko Marin
Ana Mesić

MOJA ZEMLJA 2

Radna bilježnica iz geografije za šesti razred osnovne škole

1. IZDANJE

2020.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Za nakladnika

Miro Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednik za Geografiju

Marko Labus

Recenzija

dr. sc. Anica Čuka

Ivan Zelenić

Željko Uremović

Bosiljka Krešo

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Likovno i grafičko oblikovanje

Zorica Adamović

Izrada karata

Slaven Tomakić

Fotografija

Ivan Gambiroža

arhiva Alfe

www.shutterstock.com

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Tiskara Dvornik

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Drugi obrazovni materijal odobrila je Agencija za odgoj i obrazovanje od **2. siječnja 2020.**: **KLASA: 602-09/19-01/0344,**
URBROJ: 561-05/20-20-3

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

SADRŽAJ

1. GIBANJE ZEMLJE OKO SUNCA

- 1.1. Zemljina revolucija i toplinski pojasevi

2. VRIJEME I KLIMA NA ZEMLJI

- 2.1. Vrijeme
2.2. Temperatura i tlak zraka
2.3. Vjetar i padaline
2.4. Klima i klimatski čimbenici
2.5. Klima na Zemlji
2.6. Klimatska obilježja Republike Hrvatske

3. TLO I BIORAZNOLIKOST

- 3.1. Obilježja i važnost tla
3.2. Rasprostranjenost i vrste tla u Hrvatskoj
3.3. Biološka raznolikost Republike Hrvatske

4. STANOVNIŠTVO I ORGANIZACIJA PROSTORA REPUBLIKE HRVATSKE

- 4.1. Vladavina naroda ili demokracija
4.2. Stvaranje suvremene države Hrvatske
4.3. Upravno-teritorijalna organizacija Hrvatske

5	4.4. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti	41
5	4.5. Opće kretanje stanovništva	44
8	4.6. Demografske strukture stanovništva	47
8	4.7. Ostale strukture stanovništva	50
10	4.8. Naselja Republike Hrvatske	52
13	4.9. Gradska ili urbana naselja Republike Hrvatske	54
17	5. GOSPODARSTVO	56
20	5.1. Pokazatelji gospodarske razvijenosti	56
24	5.2. Prirodna bogatstva i izvori energije	59
24	5.3. Gospodarska obilježja Republike Hrvatske	61
30	6. ČOVJEK I OKOLIŠ	64
	6.1. Ugrožavanje i zaštita okoliša	64
	6.2. Baština – nasljeđe koje moramo čuvati	67
35	6.3. Zaštićena prirodna područja Republike Hrvatske	70
37	6.4. Kulturna baština Hrvatske	73
39	6.5. Gospodarenje otpadom	75

KAKO SE SLUŽITI RADNOM BILJEŽNICOM

Pred tobom je radna bilježnica iz geografije Moja Zemlja 2, koja će ti biti suputnik u 6. razredu. Smatraj je prijateljicom koja će ti pomoći u utvrđivanju novih nastavnih sadržaja. Što je češće budeš rješavao/rješavala, brže ćeš dolaziti do novih spoznaja.

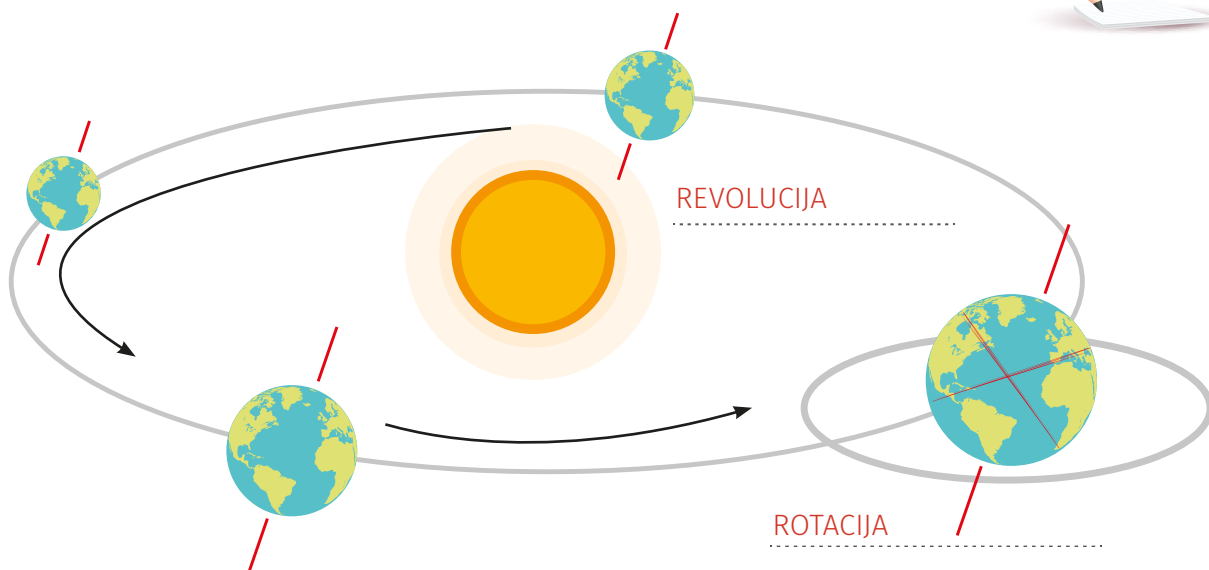
Većinu odgovora možeš pronaći u udžbeniku i neka ti je to podsjetnik za nastavak učenja o geografiji. Svakako zaviri i u potpise fotografija i nazive geografskih karata te u zanimljivosti. Možda ćeš ponekad trebati uložiti i dodatni trud za pronalazak odgovora, ali to shvati kao malo istraživanje. Osim toga nemoj zaboraviti na pojmovnik na kraju udžbenika jer ti može puno pomoći. Sigurni smo da će ti ova radna bilježnica omogućiti širenje znanja o domovini Hrvatskoj i čitavom svijetu kako bi postao/postala pravi geograf.

1. GIBANJE ZEMLJE OKO SUNCA

1.1. ZEMLJINA REVOLUCIJA I TOPLINSKI POJASEVI

1. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć grafičkog prikaza.

- A. Strelicama označi smjer gibanja Zemlje oko Sunca.
- B. Na prazne crte upiši nazive Zemljinih gibanja.
- C. Zaokruži položaj Zemlje u vrijeme proljetne ravnodnevce na sjevernoj polutki.
- D. Precrtaj položaj Zemlje u vrijeme zimskog suncostaja na južnoj polutki.

2. U sljedećim zadatcima zaokruži točan odgovor.

- A. Koliko traje jedna Zemljina revolucija?
 - a) 365 dana i 4 sata
 - ☒ b) 365 dana i 6 sati
 - c) 365 dana i 8 sati
 - d) 365 dana i 10 sati
- B. Koja je od navedenih godina prijestupna?
 - ☒ a) 2020.
 - b) 2021.
 - c) 2022.
 - d) 2023.

C. Na koju paralelu Sunčeve zrake padaju okomito prvi dan zime na sjevernoj polutki?

- a) na južnu obratnicu
- b) na južnu polarnicu
- c) na sjevernu obratnicu
- d) na sjevernu polarnicu

D. Koje od navedenih kontinenata presijeca sjeverna obratnica?

- a) Afriku, Aziju, Europu
- b) Afriku, Aziju, Sjevernu Ameriku
- c) Aziju, Afriku, Južnu Ameriku
- d) Aziju, Europu, Sjevernu Ameriku

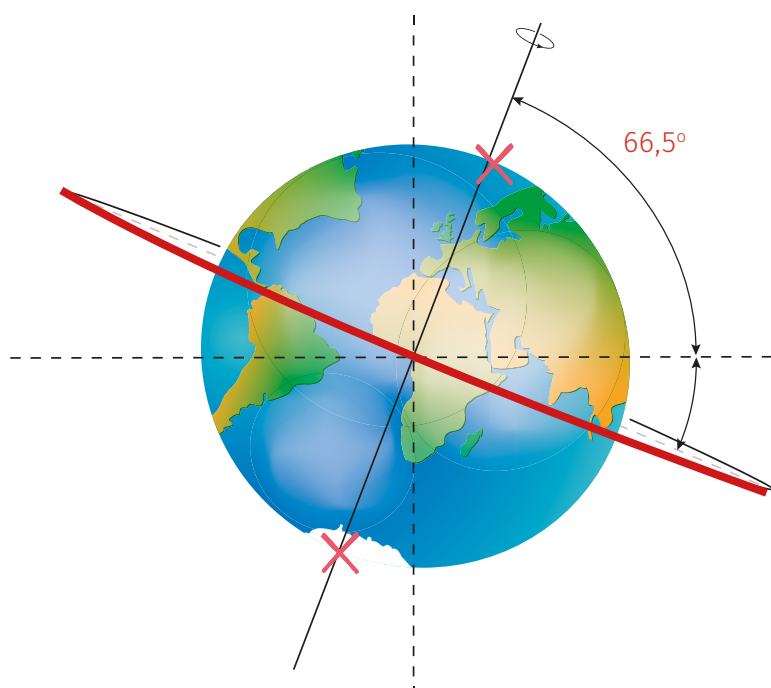
3. U sljedećim rečenicama podebljani pojmovi odvojeni su kosim crtama.

U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Jesen na sjevernoj polutki počinje **21. rujna** / **23. rujna** tada Sunčeve zrake padaju okomito na **ekvator** / **sjevernu obratnicu**, dan traje **8** / **12** sati, a noć **12** / **16** sati.

Ljeto na južnoj polutki počinje **21. lipnja** / **21. prosinca** tada Sunčeve zrake padaju okomito na **južnu** / **sjevernu** obratnicu, dan traje **8** / **16** sati, a noć **8** / **16** sati.

4. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć grafičkog prikaza.

A. Na prikazu označi znakom X dvije točke koje ne sudjeluju u Zemljinoj rotaciji.

Njihov su nazivi

SJEVERNI POL

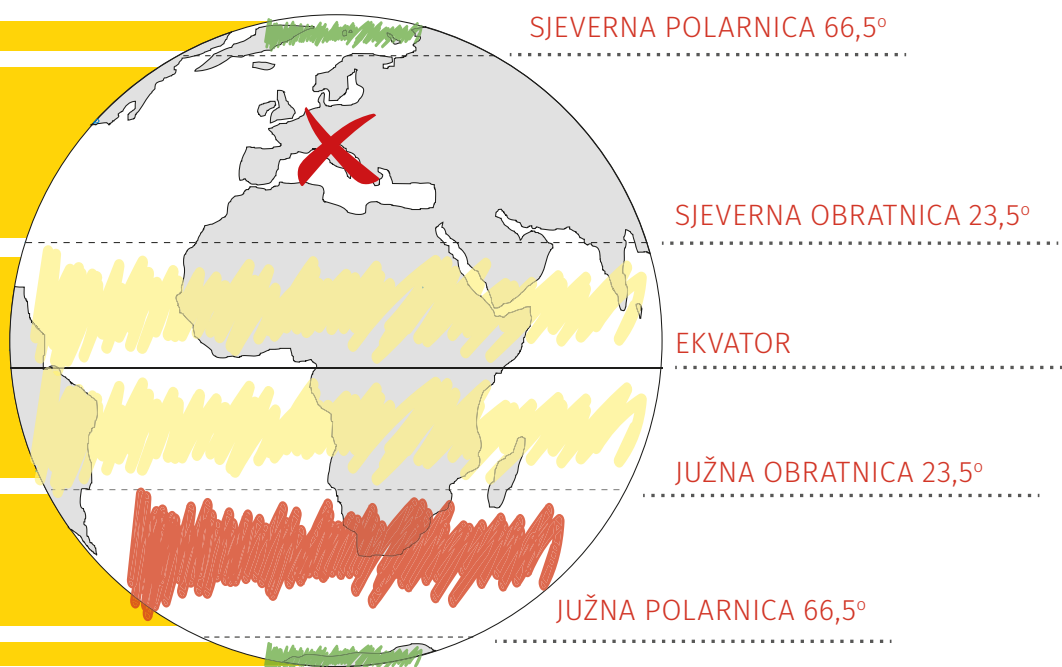
i JUŽNI POL

B. Na prikazu upiši vrijednost kuta koji zatvara Zemljina os s ravninom ekliptike.

C. Na prikazu **crvenom bojom** podebljaj ekvator.

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć grafičkog prikaza.

Dopuni rečenice odgovarajućim pojmovima koji nedostaju te ih označi na grafičkom prikazu.

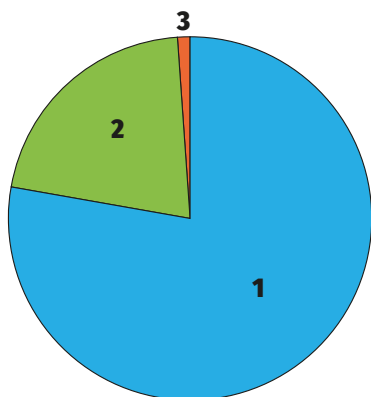
- A. Na prazne crte pored grafičkog prikaza upiši naziv odgovarajućih paralela i njihovu stupanjsku vrijednost.
- B. Znakom **X** označi toplinski pojas u kojem se nalazi Republika Hrvatska. Njegov je naziv SJEVERNI UMJERENI POJAS.
- C. **Plavo** oboji toplinski pojas u kojem se nalazi Antarktika. Njegov je naziv JUŽNI HLADNI POJAS.
- D. **Zeleno** oboji toplinski pojas u kojem se većim dijelom površine nalazi najveći otok na Zemlji – Grenland. Naziv toplinskog pojasa jest SJEVERNI HLADNI POJAS.
- E. **Žuto** oboji toplinski pojas u kojem se, najvećim dijelom, nalazi drugi kontinent po veličini. Naziv kontinenta jest AFRIKA, a toplinskog pojasa ŽARKI pojas.
- F. **Crveno** oboji toplinski pojas u kojem se manjom površinom nalazi najveći otok Afrike, Madagaskar. Naziv toplinskog pojasa jest JUŽNI UMJERENI pojas.

2. VRIJEME I KLIMA NA ZEMLJI

2.1. VRIJEME

1. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć dijagrama.

- A. Dijagram prikazuje udjele plinova u atmosferi. Kojim je brojem označen udio dušika? 1
- B. Imenuj plin čiji je udio označen brojem 2.
KISIK

2. U sljedećim rečenicama podebljani pojmovi odvojeni su kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Debljina Zemljine atmosfere iznosi više od 900 km, a dijeli se na pet / šest slojeva ili sfera. Najniži i najgušći sloj atmosfere naziva se stratosfera / troposfera.

Prosječno / Trenutno stanje atmosfere nad nekim mjestom naziva se vrijeme. Vrijeme ovisi o pokazateljima koji se nazivaju klimatski elementi. Oni su nepromjenjivi / promjenjivi.

3. Nadopuni sljedeće rečenice odgovarajućim pojmovima.

Znanost koja se bavi proučavanjem vremena naziva se METEOROLOGIJA, a stručnjaci koji proučavaju vrijeme zovu se METEOROLOZI. Prostor u kojem su razmješteni uređaji za praćenje vremena naziva se METEOROLOŠKA POSTAJA.

4. Objasni svojim riječima.

Zašto atmosfera nije svugdje jednake debljine?

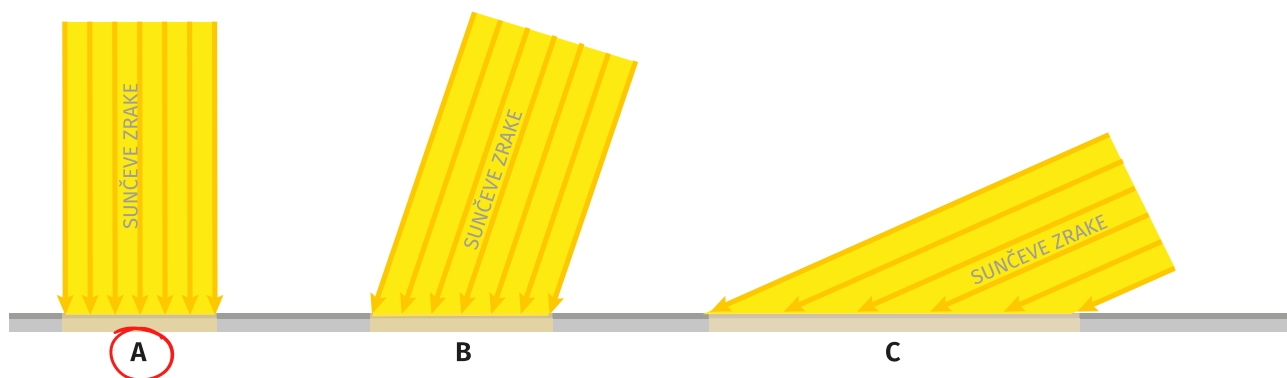
ZBOG ZEMLJINE ROTACIJE, PA JE NAJDEBLJA OKO EKVATORA, A NAJTANJA OKO POLOVA.

5. U sljedećim zadacima zaokruži točan odgovor.

- A. Koje od navedenih veličina ubrajamo u klimatske elemente?
- ☒ a) naoblaku, padaline i temperaturu zraka
 - b) tlak zraka, reljef i naoblaku
 - c) vjetar, nadmorsku visinu i padaline
 - d) vlagu u zraku, temperaturu i reljef
- B. Kako se naziva sloj atmosfere u kojem se događaju procesi koji utječu na promjenu temperature i tlaka zraka?
- a) mezosfera
 - b) stratosfera
 - c) termosfera
 - ☒ d) troposfera

6. Promotri priloženi crtež i odgovori na postavljeno pitanje.

- A. Zaokruži slovo ispred crteža koji prikazuje gdje će zagrijavanje Zemljine površine biti najjače?

- B. Obrazloži svoj odgovor.

ZAGRIJAVANJE JE NAJJAČE TAMO GDJE SUNČEVE ZRAKE PADAJU NA NAJMANJU POVRŠINU.

2.2. TEMPERATURA I TLAK ZRAKA

1. Promotri priložene fotografije i odgovori na pitanja.

A. Zaokruži slovo ispod fotografije koja prikazuje podlogu koja slabije upija Sunčevo zračenje.

A

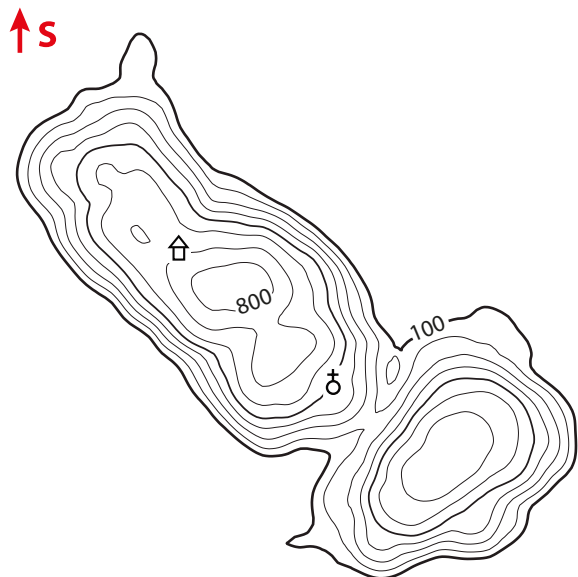

B

B. Obrazloži svoj odgovor.

TAMNIJA BOJA VIŠE UPIJA SUNČEVU TOPLINU OD SVIJETLE, A SVIJETLIJA BOJA VIŠE ODBIJA
SUNČEVU SVJETLOST OD TAMNIJE.

2. Promotri priloženi isječak topografske karte te riješi zadatke.

A. Ako svakih 100 metara temperatura zraka opada za 0.5°C , izračunaj koliko bi temperatura zraka iznosila na visini gdje se nalazi dvorac, ako kod crkve iznosi 15°C .

Prostor za računanje:

DVORAC JE NA 700 M/V, A CRKVA NA 500 m

700	200 m = 1° RAZLIKE
- 500	$15^{\circ} - 1^{\circ} = 14^{\circ}\text{C}$
200	

B. Zaokruži točan odgovor.

Ako se krećeš od crkve prema dvorcu, krećeš se u smjeru:

- a) istoka
- b) sjevera
- c) sjeveroistoka
- d) sjeverozapada.**

3. Promotri priložene fotografije mjernih instrumenata i na prazne crte upiši njihov naziv.

TERMOMETAR

BAROMETAR

Navedi vrijednost temperature zraka koju pokazuje mjerni instrument na lijevoj fotografiji.

30 °C

4. Izračunaj.

Izračunaj srednju dnevnu temperaturu zraka ako je temperatura zraka u 7 sati iznosila 8 °C, u 14 sati 10 °C, a u 21 sat 6 °C.

Prostor za računanje:

$$\begin{aligned} 7h &= 8\text{ °C} & (T7h + T14h + 2T21h) : 4 = \\ 14h &= 10\text{ °C} & = (8\text{ °C} + 10\text{ °C} + 12\text{ °C}) : 4 = \\ 21h &= 6\text{ °C} & = (18\text{ °C} + 12\text{ °C}) : 4 = \\ & & = (30\text{ °C}) : 4 = \end{aligned}$$

Srednja dnevna temperatura zraka iznosi 7,5 °C.

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene tablice.

	siječanj	veljača	ožujak	travanj	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad	studeni	prosinac
srednja mjesečna temperatura zraka (°C)	7	7	9	13	17	22	25	25	20	16	11	8

Izračunaj srednju godišnju temperaturu zraka pomoću podataka iz tablice.

Prostor za računanje:

$$\begin{aligned} & (7\text{ °C} + 7\text{ °C} + 9\text{ °C} + 13\text{ °C} + 17\text{ °C} + 22\text{ °C} + 25\text{ °C} + 25\text{ °C} + 20\text{ °C} + 16\text{ °C} + 11\text{ °C} + 8\text{ °C}) : 12 = \\ & = 180\text{ °C} : 12 = 15\text{ °C} \end{aligned}$$

Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 15 °C. Navedi godišnje doba s najvišim vrijednostima temperature zraka. LJETO

6. U sljedećim rečenicama podebljani pojmovi odvojeni su kosim crtama.
U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Temperatura zraka **opada** / **raste** udaljavanjem od ekvatora. Na temperaturu utječe i odnos kopna i mora. Naime, more se **brže** / **sporije** zagrijava od kopna.

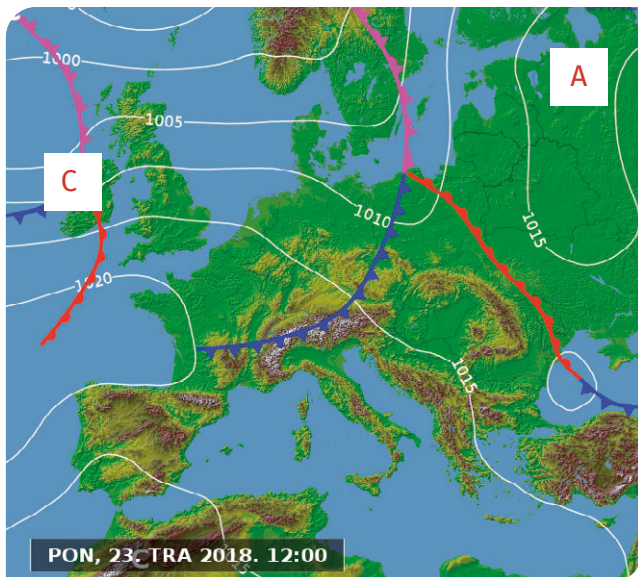
Tlak zraka označava težinu stupca zraka kojim zrak pritišće Zemljinu površinu na **1 m²** / **2 m²**. Tlak zraka **opada** / **raste** s porastom nadmorske visine jer je zrak koji pritišće Zemljinu površinu sve **gušći** / **rjeđi** pa je i pritisak manji.

7. U sljedećem zadatku zaokruži točan odgovor.

Normalni tlak zraka iznosi:

- a) 1012 hPa
- b) 1013 hPa**
- c) 1015 hPa
- d) 1018 hPa.

8. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene karte.

A. Kako se naziva priložena karta, a koriste je meteorolozi?

SINOPTIČKA ILI METEOROLOŠKA KARTA

B. U prazne kvadratiće na odgovarajuće mjesto upiši oznake za anticiklonu i ciklonu.

2.3. VJETAR I PADALINE

1. U sljedećim rečenicama podebljani pojmovi odvojeni su kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Planetarni vjetrovi pušu **povremeno** / **stalno** tijekom godine. U planetarne vjetrove ubrajaju se pasati koji pušu od **obratnica** / **polarnica** prema **ekvatoru** / **polarnici**. Brzina vjetra izražava se u **boforima** / **metrima u sekundi**.

Padaline nastaju izdizanjem toplog zraka iznad hladnog zraka. Ovakav tip padalina nastaje u **anticiklonama** / **ciklonama**.

2. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć grafičkog prikaza ruže vjetrova / vjetrulje.

- A. **Plavo** oboji stranu svijeta odakle puše jugo.
B. **Crveno** oboji stranu svijeta odakle puše suh i hladan vjetar na prostoru Primorske Hrvatske. Njegov je naziv bura.
C. **Žuto** oboji stranu svijeta odakle puše vjetar koji se u Primorskoj Hrvatskoj najčešće javlja u ljetnom razdoblju.

3. U sljedećem zadatku zaokruži točnu tvrdnju o nastanku mraza.

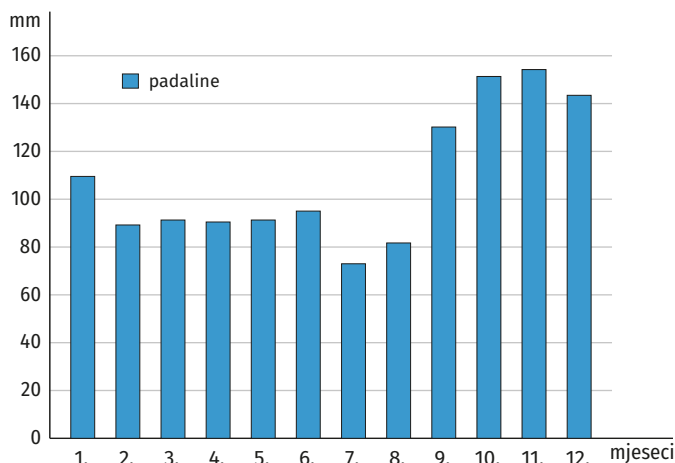
- a) Mraz nastaje tijekom vedrih noći kada se prizemni sloj zraka ohladi te se na biljkama zbog kondenzacije vodene pare javljaju sitne kapljice vode.
☒ b) Mraz nastaje tijekom vedrih noći kada se prizemni sloj zraka ohladi ispod 0 °C, a vodena para prelazi u kruto stanje.
c) Mraz nastaje pri niskim temperaturama zraka kada se kapljice vode nošene vjetrom hvataju po predmetima te se odmah zaleđuju.
d) Mraz nastaje zbog naglog izdizanja zraka na veću visinu, njegova hlađenja i pretvaranja kapljica vode u zrna leda.

4. Razmisli i odgovori.

Koliko je kiše palo po kvadratnom metru kada kažemo da je palo 50 mm?

50 litara kiše na 1 metar kvadratni.

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć grafikona količine padalina po mjesecima.

- A. Imenuj mjesec u kojem je pala najveća količina padalina. STUDENI
- B. Napiši koliko je padalina palo u mjesecu s najviše padalina. 155 mm
- C. Imenuj godišnje doba s najmanjom količinom padalina. LJETO

6. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć fotografija.

Ispod svake od fotografija upiši koji tip padalina prikazuje: inje, mraz, rosa, snijeg, tuča.

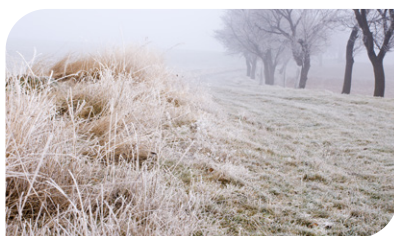
INJE

TUČA

SNIJEG

MRAZ

ROSA

7. Objasni svojim riječima.

Navedi različite načine nastanka padalina.

PADALINE NASTAJU KADA SE TOPLI ZRAK IZDIŽE IZNAD TOPLE ZEMLJINE POVRŠINE I TADA SE

HLADI, PA NASTAJU OBLACI I PADALINE. KADA ZRAK PRELAZI PREKO PLANINE, OHLADI SE I

NASTAJU OBLACI. TEREĆI NAČIN JE DA SE TOPLI ZRAK IZDIŽE IZNAD HLADNOG I HLADI SE.

2.4. KLIMA I KLIMATSKI ČIMBENICI

1. Odgovori na sljedeća pitanja.

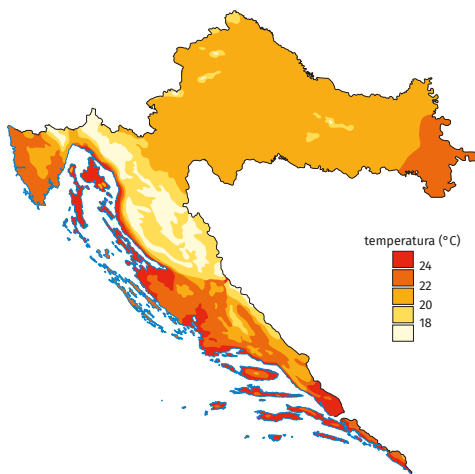
A. Svojim riječima definiraj pojam *klima*.

KLIMA JE PROSJEČNO STANJE VREMENA; GOVORI NAM KAKVA SU LJETA, KAKVE SU ZIME,
KAKVE SU TEMPERATURE U KOJEM DIJELU GODINE.

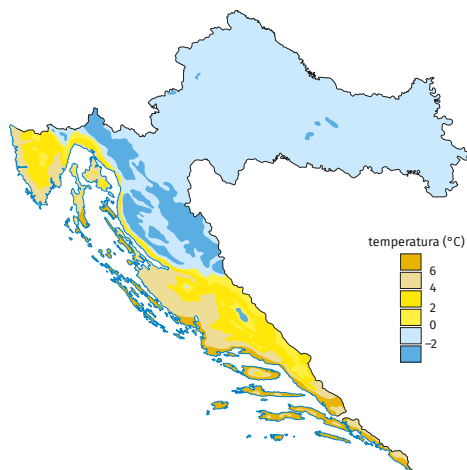
B. Imenuj znanost koja se bavi proučavanjem klime.

ZNANOST KOJA PROUČAVA KLIMU ZOVE SE KLIMATOLOGIJA.

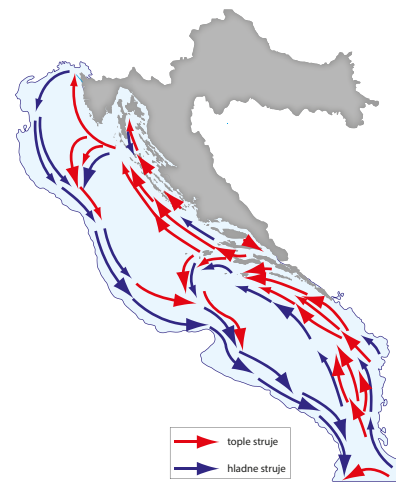
2. Sljedeći zadatak riješi pomoću priloženih tematskih karata.

Srednje srpanjske temperature zraka (u °C)

Srednje siječanske temperature zraka (u °C)

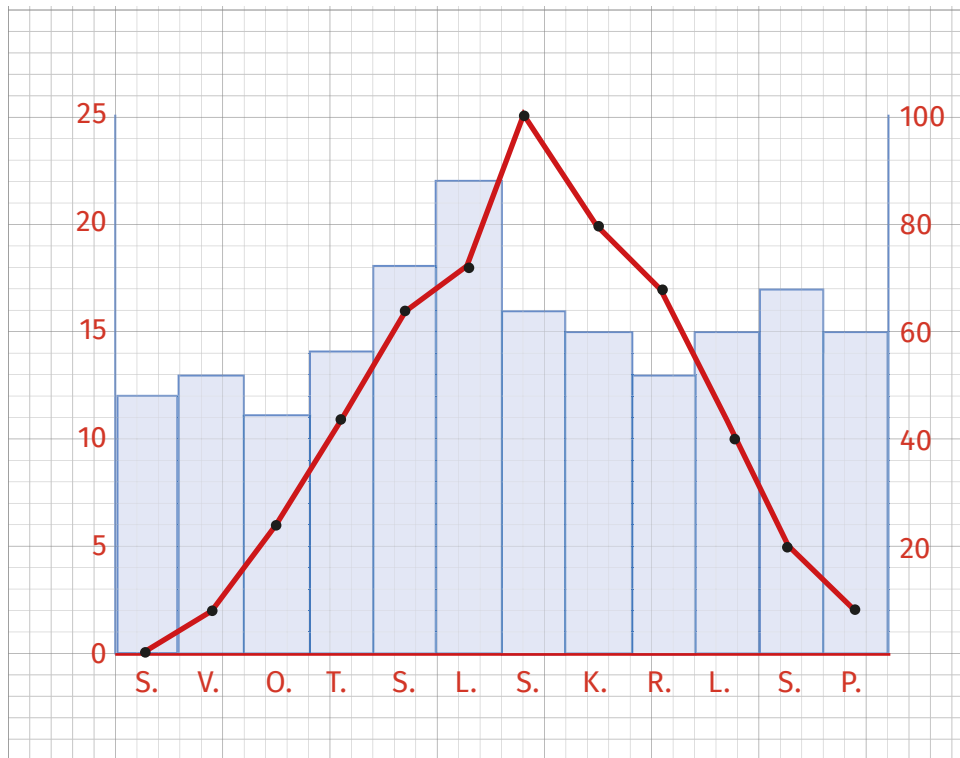

Kretanje morskih struja u Jadranskom moru

Opiši kako Jadransko more i morske struje utječu na raspodjelu temperature zraka u Republici Hrvatskoj.

JADRANSKO MORE I TOPLA MORSKA STRUJA GRIJU PROSTOR OKO SEBE. ONI VIŠE UTJEČU
NA PROSTOR PRIMORSKE HRVATSKE KOJI JE I ZIMI I LJETI TOPLIJI OD OSTATKA HRVATSKE.
TEMPERATURE RASTU OD SJEVERA PREMA JUGU. UTJECAJ JE OGRANIČEN ZBOG PLANINA.

	siječanj	veljača	ožujak	travanj	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad	studeni	prosinac
temperatura zraka (°C)	0	1	6	11	16	18	25	20	17	11	5	2
količina padalina (mm)	47	51	44	56	72	88	64	59	53	59	68	60

Prostor za računanje:

mm	°C
47	0
51	1
44	6
56	11
72	18
88	25
64	20
59	17
53	11
59	5
68	+ 2
<u>+ 60</u>	<u>133 : 12 = 11</u>
721	

- A. Uz pomoć podataka o količini padalina i temperaturi zraka na predlošku izradi klimatski dijagram.
- B. Izračunaj srednju godišnju temperaturu zraka. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 11 °C.
- C. Izračunaj godišnju količinu padalina. Godišnja količina padalina iznosi 721 mm.

4. U pripadajuće stupce u tablici razvrstaj nabrojene pojmove.

morske struje
nadmorska visina
naoblaka

padaline
raspodjela kopna i mora
reljef

temperatura zraka
tlak zraka
vjetar

vлага u zraku
Zemljina revolucija
Zemljina rotacija

KLIMATSKI ELEMENTI

NAOBLAKA
PADALINE
TEMPERATURA ZRAKA
VJETAR
TLAK ZRAKA
VLAGA U ZRAKU

KLIMATSKI ČIMBENICI

MORSKE STRUJE
NADMORSKA VISINA
RELJEF
RASPODJELA MORA I KOPNA
ZEMLJINA ROTACIJA
ZEMLJINA REVOLUCIJA

2.5. KLIMA NA ZEMLJI

1. Navedenim klimatskim razredima pridruži odgovarajuće obilježje tako da ispred klimatskog razreda upišeš odgovarajuće slovo.

B snježno-šumske klime

A. česte suše i nedostatak padalina

A suhe klime

B. kratka ljeta, duge i hladne zime

D tropske kišne klime

C. pravilna izmjena godišnjih doba

C umjereno tople kišne klime

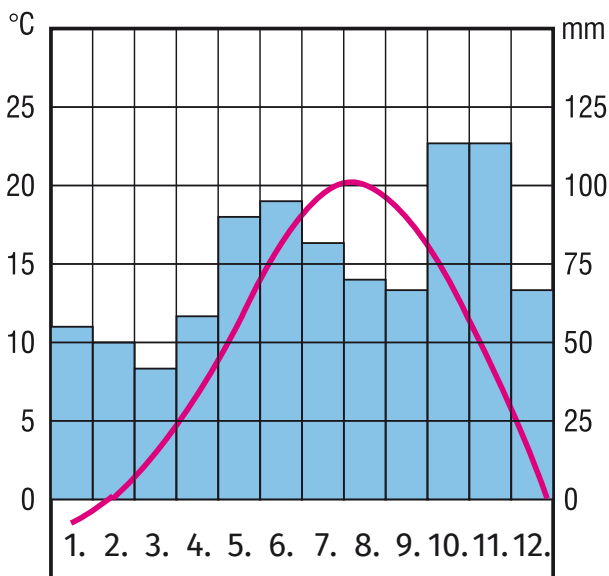
D. visoke temperature zraka i velike količine padalina

2. Navedi dva klimatska elementa prema kojima se izdvajaju klimatski razredi na Zemlji.

TEMPERATURA

PADALINE

3. Sljedeće zadatke riješi analizom priloženog klimatskog dijagrama.

A. Imenuj godišnje doba s najvećom i godišnje doba s najmanjom količinom padalina.

NAJVIŠE - JESEN ILI LJETO

NAJMANJE - ZIMA

B. Imenuj mjesec u kojemu je zabilježena najviša, odnosno mjesec u kojem je zabilježena najniža temperatura zraka te navedi njihove vrijednosti.

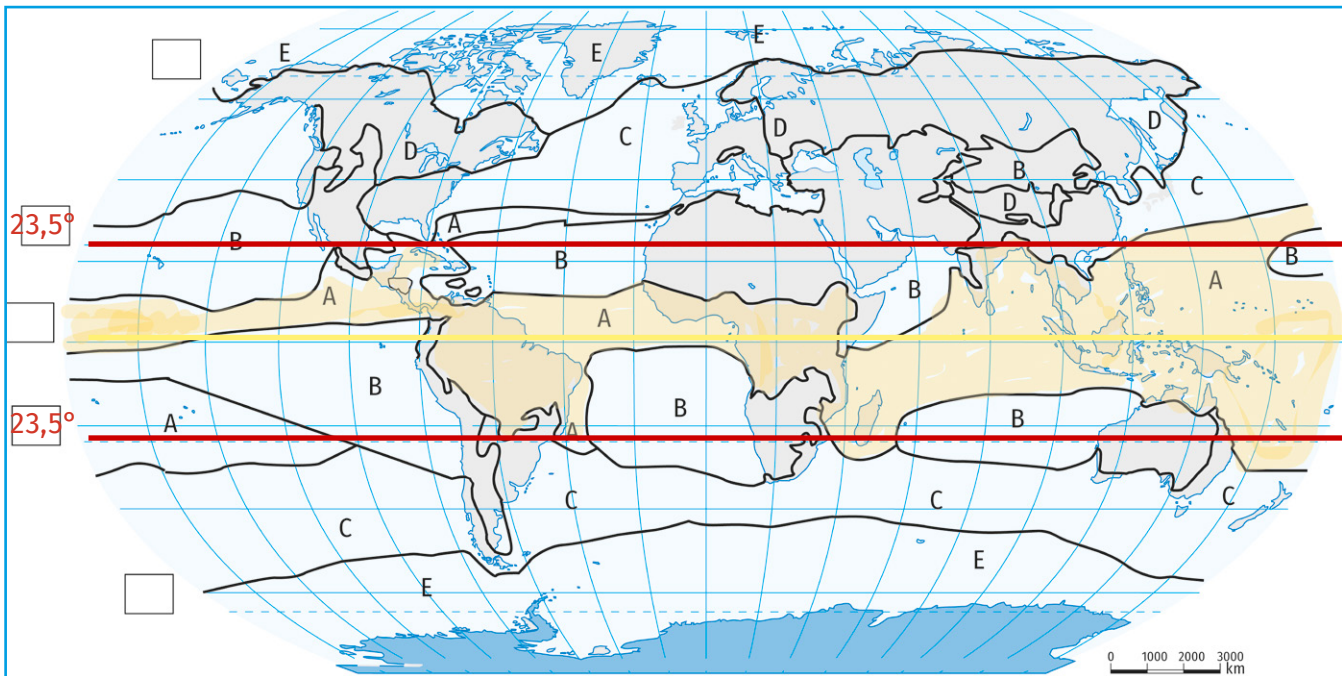
NAJVIŠA U KOLOVOZU = 20 °C

NAJNIŽA U SIJEČNJU (-2 °C)

C. Odredi kojem klimatskom razredu pripada priloženi klimatski dijagram.

UMJERENO TOPLE KIŠNE KLIME

3. Sljedeće zadatke riješi pomoću priložene geografske karte svijeta.

- A. **Zeleno** oboji prostor na Zemlji na kojemu prevladavaju snježno-šumske klime. Navedi kontinente na kojima su prisutne. **SJ. AMERIKA, EUROPA, AZIJA**.
- B. Paralele na južnoj i sjevernoj Zemljinoj polutki oko kojih prevladava suha klima podebljaj **crvenom** bojom. Nazivi podebljanih paralela jesu **SJ. OBRATNICA** i **JUŽNA OBRATNICA**.
U prazne kvadratiće upiši stupanjsku vrijednost podebljanih paralela. Tri su kvadratića višak.
- C. Paralelu oko koje se javljaju zenitne kiše podebljaj **žutom** bojom. Naziv podebljane paralele je **EKVATOR**.
- D. Kontinent na kojemu najvećim dijelom prevladavaju umjereno tople vlažne klime označi znakom **X**.
Ime tog kontinenta jest **EUROPA**.
- E. Kontinent koji u cijelosti ima snježne klime oboji **plavom** bojom. Ime tog kontinenta jest **ANTARKTIKA**.
- F. Prostor u kojemu prevladavaju tropske kišne klime oboji **narančastom** bojom.

4. Objasni svojim riječima.

A. Objasni zbog čega se tropske kišne šume često zovu "pluća Zemlje".

ZATO ŠTO ONE PROIZVODE KISIK KOJI JE VAŽAN ZA ŽIVOT.

B. Što su zenitne kiše?

TO SU KIŠE KOJE PADAJU SVAKI DAN U PROSTOTU OKO EKVATORA, KADA JE SUNCE U ZENITU.

ZRAK SE BRZO ZAGRIJE, ISPADA I HLADI PA NASTAJU PADALINE.

C. Što su oaze?

OAZE SU MJESTA U PUSTINJI GDJE IMA VODE I TU JE MOGUĆ ŽIVOT.

5. Sljedeće zadatke riješi pomoću priloženih fotografija.

Ispod priloženih fotografija upiši kojem klimatskom razredu pripadaju. Među navedenima dvije su klime višak.

snježne klime

snježno-šumske klime

suhe klime

tropske kišne klime

umjereno tople kišne klime

SNJEŽNO-ŠUMSKE

SUHE KLIME

UMJERENO TOPLE

2.6. KLIMATSKA OBILJEŽJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. U sljedećim su rečenicama podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži točan pojam.

Na klimu Hrvatske utječe nekoliko klimatskih čimbenika ili modifikatora. Prvi je geografski smještaj, jer se RH nalazi u **južnom** / **sjevernom** umjerenom toplinskom pojasu. Dolazak **anticiklona** / **ciklona** **Atlantskog** / **Tihog** oceana i Sredozemnog mora mijenjaju klimatska obilježja. Jadransko more doprinosi **povećanju** / **smanjenju** razlika između ljetnih i zimskih temperatura zraka **na obali** / **u unutrašnjosti**.

2. Svojim riječima objasni što je temperaturna inverzija te navedi primjer.

TEMPERATURNNA INVERZIJA JE KADA SE PENJEMO A TEMPERATURA JE SVE VIŠA, UMJESTO DA BUDE NIŽA. PRIMJER - U ZAGREBU JE HLADNO I MAGLA A NA SLJEMENU SUNČANO I TOPLIJE.

3. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućih slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Tri su obilježja u desnom stupcu višak.

A. bura	<u> B </u> najrašireniji tip klime na obalama i otocima Dalmacije
B. sredozemna klima	<u> </u> suhe i tople zime, svježa ljeta
C. temperaturna inverzija	<u> </u> temperatura zraka opada s porastom nadmorske visine
	<u> C </u> temperatura zraka raste s porastom nadmorske visine
	<u> </u> vjetar jugoistočnog smjera
	<u> A </u> vjetar koji puše na mahove (udare)

4. Izračunaj.

Na planinskom vrhu Zavižan koji se nalazi na 1678 metara nadmorske visine izmjerena je temperatura zraka od 10 °C. Kolika je temperatura zraka u Baškim Oštarijama, koje su na 900 metara nadmorske visine, ako svakih 100 metara visine temperatura opada 0,5 °C.

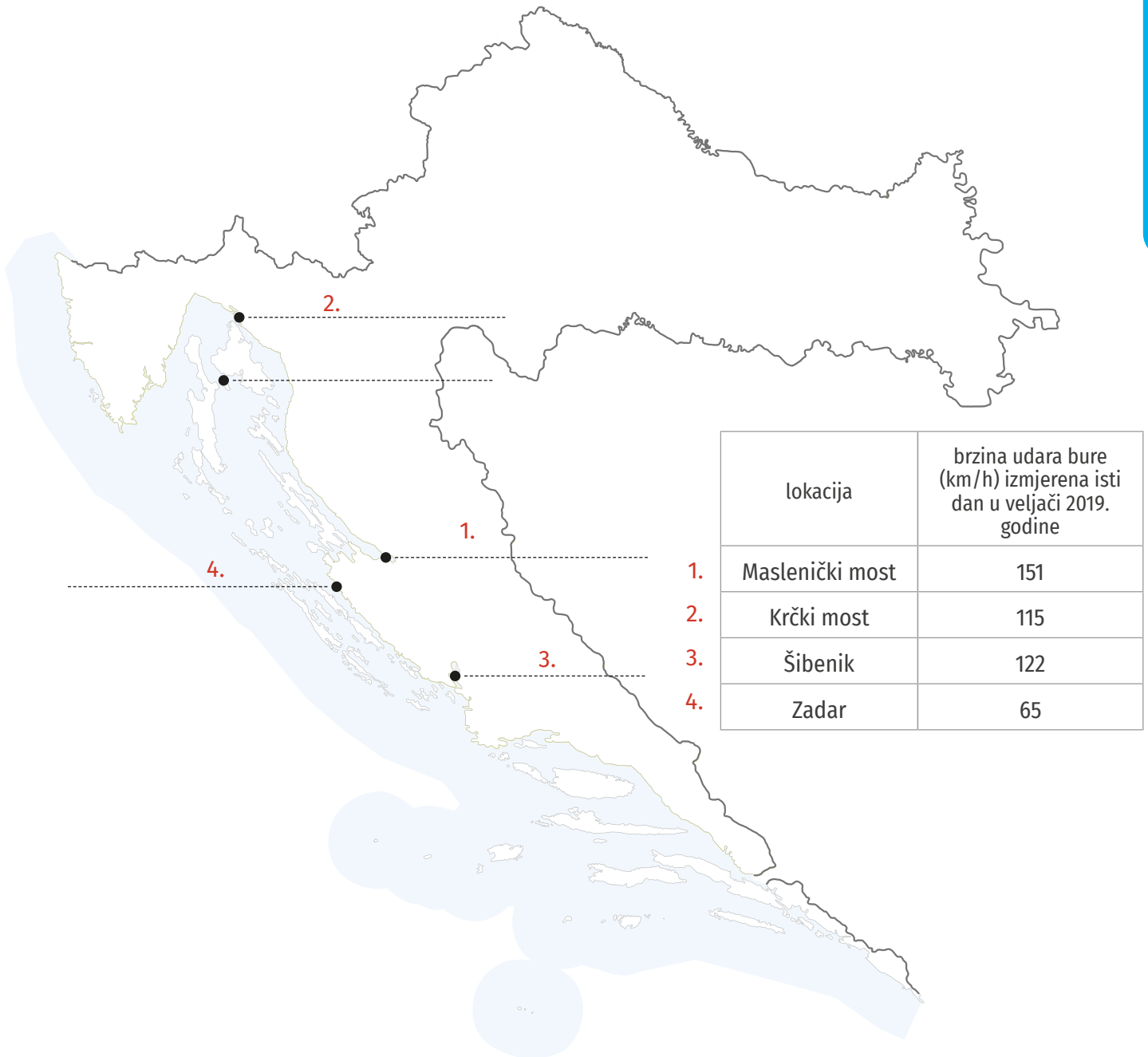
Mala pomoć: da bi lakše računao/računala, nadmorsku visinu Zavižana možeš zaokružiti na 1700 metara.

Prostor za računanje:

$\begin{array}{r} 1700 \\ - 900 \\ \hline 800 \end{array}$	$\begin{array}{r} 100 = 0.5 \text{ }^{\circ}\text{C} \\ 800 = 4 \text{ }^{\circ}\text{C} \end{array}$	$\begin{array}{r} 10 \\ - 4 \\ \hline 6 \end{array}$
--	---	--

Temperatura zraka u Baškim Oštarijama iznosi 6 °C .

5. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene geografske karte i tablice.

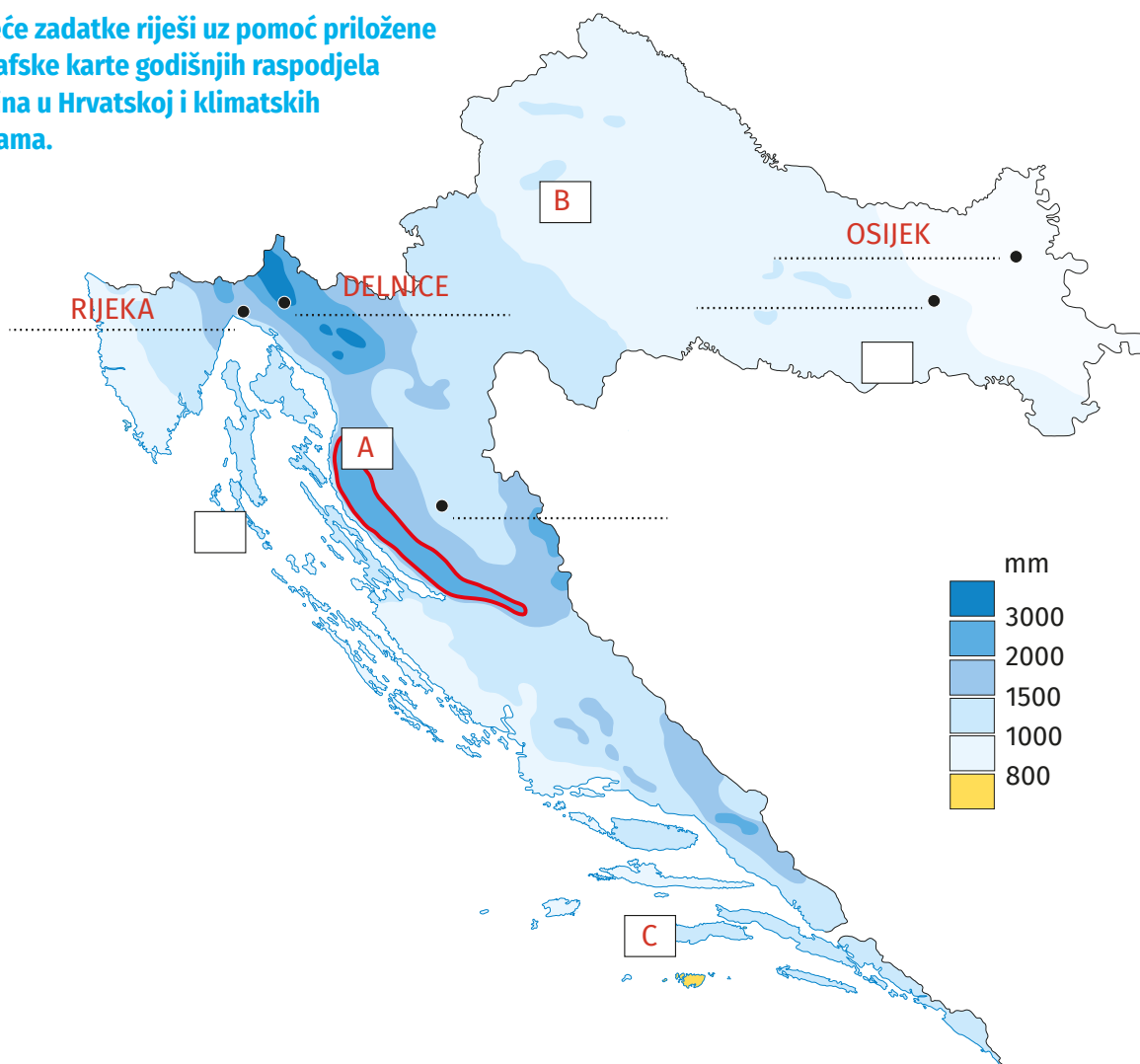

A. Na odgovarajuću crtu na karti Hrvatske upiši pripadajući naziv lokacije iz tablice. Jedna je crta višak.

B. Objasni zašto su udari bure jači na Masleničkom mostu nego u Zadru.

**JAČI UDARI BURE SU TAMO GDJE SE ONA SPUŠTA SA PLANINE I U USKIM PROLAZIMA. ZADAR JE
NA OTVORENOM I RAVNOM DIJELU, PA JE BRZINA BURE SPORIJA.**

6. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene geografske karte godišnjih raspodjela padalina u Hrvatskoj i klimatskih dijagrama.

- A. Promotri kartu te na odgovarajuću crtu uz oznaku na karti upiši imena gradova: Rijeka, Delnice i Osijek. Dvije su crte višak.
Imenuj koji od navedenih gradova ima najveću količinu padalina te objasni što je uzrok tomu.

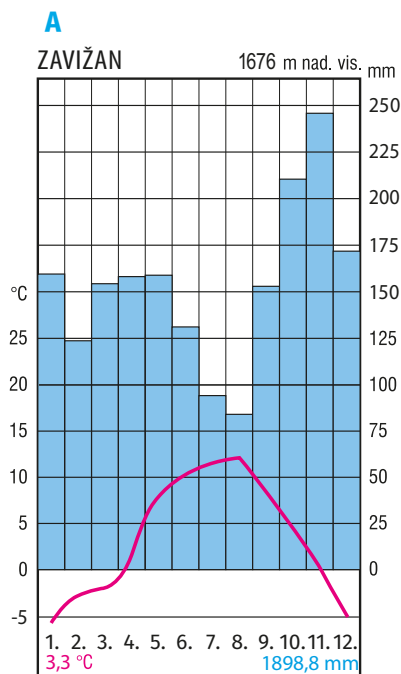
DELNICE. ZATO JER SU NA NAJVIŠOJ NADMORSKOJ VISINI.

- B. Objasni kako nastaju padaline i oblaci u prostoru koji je crveno označen na karti.

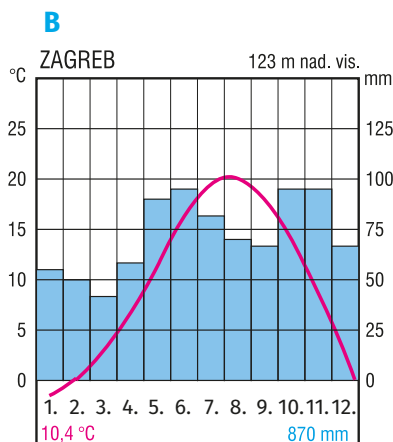
TOPLI ZRAK NAILAZI NA PLANINU, DIŽE SE I HLADI, PA NASTAJU PADALINE.

Na označenom području na 1 m² padne između 2000 i 3000 mm kiše godišnje.

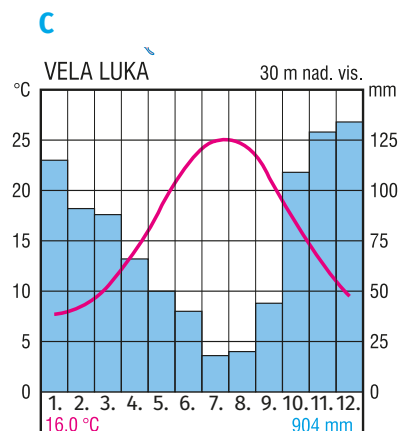
C. Na prazne crte ispod klimatskih dijagrama upiši odgovarajući tip klime koji pokazuje.

VLAŽNA SNJEŽNO-ŠUMSKA

**UMJERENO TOPLA VLAŽNA
KLIMA S TOPLIM LJETOM**

**SREDOZEMNA KLIMA SA
SUHIM I VRUĆIM LJETOM**

D. U pripadajuće kvadratiće na geografskoj karti upiši slovo odgovarajućeg klimatskog dijagrama za mjesta iz zadatka C. Dva su kvadratića višak.

E. Usporedi količinu padalina u prostoru Baranje i Istre. Što zaključuješ?

U ISTRI PADNE VEĆA KOLIČINA PADALINANEGO U BARANJI. ISTRA JE UZ MORE, A BARANJA JE

DALJE OD MORA. UZ TO PLANINE SMANJUJU UTJECAJ MORA NA KOLIČINU PADALINA U BARANJI.

7. Pomoću tematskih karata srednjih temperatura zraka u udžbeniku te geografske karte Republike Hrvatske usporedi siječanske i srpanjske temperature zraka u Čakovcu, Šibeniku i Vinkovcima. Do kojih zaključaka si došao/došla?

ZBOG UTJECAJA MORA NAJVIŠE SIJEČANJSKE TEMPERATURE SU U ŠIBENIKU.

3. TLO I BIORAZNOLIKOST

3.1. OBILJEŽJA I VAŽNOST TLA

1. Mali istraživač krenuo je u šumu gdje je naišao na zanimljiv izgled tla ispod starog hrasta. Odgovori na sljedeće zadatke te mu pomogni u novim spoznajama o ovoj važnoj sastavnici prirodne osnove.

- A. Objasni što je tlo i kako nastaje.

TO JE POVRŠINSKI RAHLI SLOJ ZEMLJINE

KORE, NASTAJE TROŠENJEM STIJENA I

RAZGRADNJOM ŽIVIH ORGANIZAMA.

- B. Promotri ilustraciju i zaključi je li bujniji život u dubljim ili površinskim slojevima tla. Obrazloži svoj odgovor.

ŽIVOT JE BUJNIJI U POVRŠINSKIM SLOJEVIMA TLA ZATO ŠTO IMA VIŠE ZRAKA, TOPLIJE JE. PRI POVRŠINI IMA BILJAKA.

2. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Znanost koja se bavi proučavanjem tla naziva se **meteorologija** / **pedologija**.

Na nastanak tla najveći utjecaj imaju **društveni čimbenici** / **klimatski elementi**.

Utjecajem čovjeka nastaju **antropogena** / **podzolasta** tla.

3. Navedi najmanje tri načina na koja čovjek pokušava doprinijeti većoj kvaliteti tla.

OBRADOM, NAVODNJAVANJEM, GNOJIDBOM ILI UPORABOM SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.

4. Objasni svojim riječima.

Navedi po jedan razlog zašto je tlo važno biljkama, životinjama i čovjeku.

TLO OMOGUĆUJE RAST BILJKAMA, U TLU ŽIVE NEKE VRSTE ŽIVOTINJA, A LJUDI SIJU I SADE

RAZNO VOĆE I POVRĆE KOJE POSLIJE JEDU.

5. Za rješavanje sljedećeg zadatka trebat ćeš napraviti malo istraživanje u zavičaju.

- A. U predviđeni prostor skiciraj ili zalijepi fotografiju jednog primjera kako je čovjek u tvome zavičaju utjecao na promjenu tla.

- B. Opiši što prikazuje tvoja skica ili fotografija.

OBRAĐIVANJEM I GNOJENJEM LJUDI DOPRINOSE VEĆOJ KVALITETI TLA I TAKO GA MIJENJAJU.

3.2. RASPROSTRANJENOST I VRSTE TLA U HRVATSKOJ

1. U sljedećim zadacima zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

A. Čime je uvjetovana rasprostranjenost pojedine vrste tla u Hrvatskoj?

- a) antropogenim utjecajem
- b) smjerom pružanja reljefa na nekom prostoru
- ☒ c) tipom klime na nekom prostoru
- d) tipom reljefa na nekom prostoru

B. U kojoj su među navedenim prirodno-geografskim regijama najplodnija tla zbog većeg udjela humusa?

- a) u Gorskoj Hrvatskoj
- ☒ b) u Nizinskoj Hrvatskoj
- c) u Primorskoj Hrvatskoj
- d) ništa od navedenog.

2. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakoj skupini pojmova zaokruži pojam koji je točan.

Crnica u Nizinskoj Hrvatskoj nastala je na **flišnoj** / **lesnoj** podlozi. Pobrđa i gore Nizinske Hrvatske prekrivena su **crnim** / **smeđim** tlima.

U Primorskoj Hrvatskoj močvarna su tla raširena u dolini rijeke **Neretve** / **Zrmanje**. Poljoprivredno su najvrjednije površine Gorske Hrvatske **krške zaravni** / **polja u kršu**.

3. Objasni svojim riječima.

A. Kako nastaju naplavna ili aluvijalna tla?

NASTAJU TALOŽENJEM RIJEČNIH NANOSA ZA VRIJEME VISOKIH VODOSTAJA.

B. Što je melioracija?

PROCES U KOJEM SE MOČVARA TLA ISUŠAVANJEM I ODVODNJOM VODE PRETVARAJU U

OBRADIVE POVRŠINE.

4. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene fotografije.

A. Promotri fotografiju i objasni kako šume sprječavaju eroziju tla.

KORIJENJE DRVEĆA VEŽE TLO ZA SEBE I NE DOPUŠTA DA KIŠA, VJETAR ILI SNIJEG ISPERU ILI
ODNESU TLO.

B. Navedi najmanje dvije čovjekove aktivnosti kojima pospješuje eroziju tla.

SJEČA ŠUMA, GRADNJA CESTA I NASELJA.

5. U sljedećem zadatku poveži navedene prostore s vrstom tla tako da im pridružiš odgovarajuće slovo. Jedna crta je višak.

A. dolina rijeke Kupe

 A aluvijalna (naplavna) tla

B. unutrašnjost Dalmacije

 crvenice

C. zapadni dio Međimurja

 B smeđa tla i crvenice na vapnencima i dolomitima

D. Zrinska gora

 C smeđa tla na laporima

 D smeđa tla

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene geografske karte.
U sljedećim zadacima dopuni rečenice odgovarajućim pojmovima koji nedostaju te ih označi na karti.

- A. **Brojem 1** označen je prostor poloja koji se naziva LONJSKO POLJE. Nalazi se u dolini triju rijeka. To su rijeka SAVA, rijeka LONJA i rijeka MOČVARNA. Tla koja prevladavaju na ovom području su NAPLAVNA.
- B. **Brojem 2** označen je prostor u kojemu prevladava vrsta tla koja se naziva CRNICA. Označeni prostor nalazi se između rijeke DRAVA na sjeveru, rijeke DUNAVA na istoku te rijeke VUKE na jugu.
- C. **Brojem 3** označen je prostor u kojemu prevladava tlo koje se naziva CRVENICA, a poluotok na kojemu je označeno to tlo zove se ISTRA.
- D. **Brojem 4** označen je prostor u kojemu prevladava fliš, a naziv te flišne zone je RAVNI KOTARI. Po vlastitom izboru slovima A, B i C označi još tri flišne zone Hrvatske te ih imenuj u nastavku.
- A - VINODOL
- B - KAŠTELA
- C - KONAVLE
- E. Najraširenija vrsta tla u prostoru označenom **brojem 5** je SMEĐE tlo. Naziv tog dijela Gorske Hrvatske je LIKA.
- F. U prostoru označenom **brojem 6** prevladava SMEĐE tlo, a naziv najviše gore tog dijela Hrvatske je PAPUK. Prevladavajući tip klime u ovom prostoru je UMJERENO TOPLA VLAŽNA KLIMA S TOPLIM LJETOM.

6. Sljedeći zadatak riješi pomoću tematskih karta rasporeda i vrsta tla u Hrvatskoj te karte tipova klima u Hrvatskoj, koje možeš pronaći u udžbeniku.

Opiši klimatska obilježja i navedi dominantne vrste tala na hrvatskim otocima.

NA OTOCIMA PREVLAĐAVA SREDOZEMNI TIP KLIME, SA SUHIM I VRUĆIM LJETIMA I

BLAGIM, KIŠNIM ZIMAMA. TLA SU UGLAVNOM SMEĐA TLA ILI CRVENICE NA VAPNENCIMA I

DOLOMITIMA MJEŠANE S KAMENJARIMA.

3.3. BIOLOŠKA RAZNOLIKOST REPUBLIKE HRVATSKE

1. Sljedeći zadatak riješi pomoću priložene fotografije tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće pojmove.

Biljna zajednica prikazana na fotografiji naziva se _____ **MAKIJA** _____. Karakteristična je za _____ **SREDOZEMNI** _____ tip klime, a rasprostranjena je u prostoru prirodno-geografske regije koja se naziva _____ **PRIMORSKA** _____ Hrvatska.

2. Sljedeći zadatak riješi pomoću priloženih fotografija.

- A. Zaokruži slovo pored slike koja prikazuje životinju koja nije na popisu europskih zvijeri.
B. Imenuj europske zvijeri na preostalim fotografijama.

A - RIS, C - VUK, D - MEDVJED

3. Učenici 6.c razreda pripremaju se za kviz znanja koji će se održati u njihovoj školi povodom obilježavanja Međunarodnog dana biološke raznolikosti.

Pomozi im razvrstati navedene pojmove kako bi se što bolje pripremili i pobijedili vršnjake iz ostalih razreda.

U svaki oblačić potrebno je upisati po jedan tip klime, vrstu tla i biljnu vrstu/zajednicu.

sredozemna klima
umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom
vlažna snježno-šumska klima

crnica
crvenica
podzol

hrast lužnjak
makija
planinski pašnjaci

NIZINSKA HRVATSKA:

UMJERENO TOPLA
VLAŽNA KLIMA S
TOPLIM LJETOM.
CRNICA
HRAST LUŽNJAK

GORSKA HRVATSKA:

VLAŽNA SNJEŽNO
ŠUMSKA KLIMA
PODZOL
PLANINSKI PAŠNJACI

PRIMORSKA HRVATSKA:

SREDOZEMNA KLIMA
CRVENICA
MAKIJA

4. Među navedenim vrstama jednu ne možeš često naći s ostalima u prirodi. Prekriži uljeza.

VRBA TOPOLA ~~JELA~~ JASEN

Obrazloži zbog čega si prekrižio/prekrižila navedeni pojam.

JELA JE VAZDAZELENO DRVO, RASTE UGLAVNOM U VIŠIM PREDJELIMA. OSTALE SU

LISTOPADNE VRSTE.

5. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakoj skupini zaokruži pojam koji je točan.

Hrast lužnjak najrašireniji je u dolini rijeke **Karašice** / Orljave / **Spačve**.

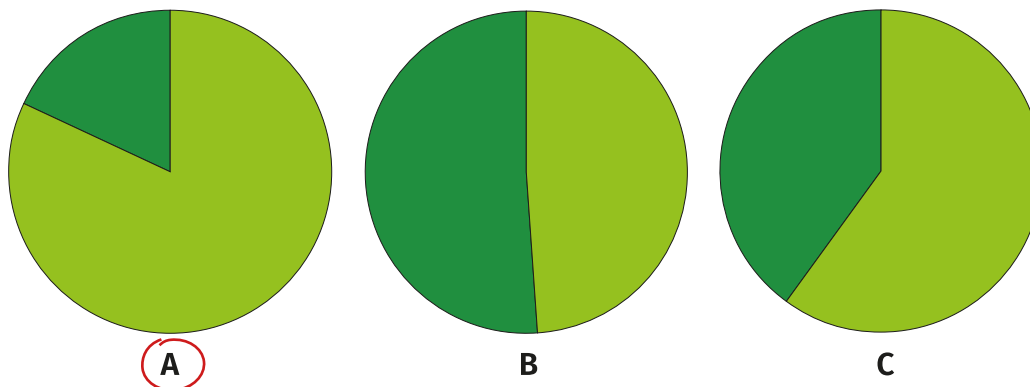
U unutrašnjosti Dalmacije i Istre najraširenija je vrsta hrasta **kitnjak** / **medunac** / plutnjak.

Najveći udio šuma u svojoj površini ima **Gorski kotar** / Hrvatsko zagorje / Međimurje.

Šume hrasta crnike najraširenije su na otoku **Cresu** / Pagu / **Rabu**.

6. Sljedeće zadatke riješi uz pomoću grafičkih priloga.

■ vazdazelenе šume ■ listopadne šume

A. Zaokruži slovo ispod dijagrama koji označava točan udio listopadnih i vazdazelenih šuma u Republici Hrvatskoj.

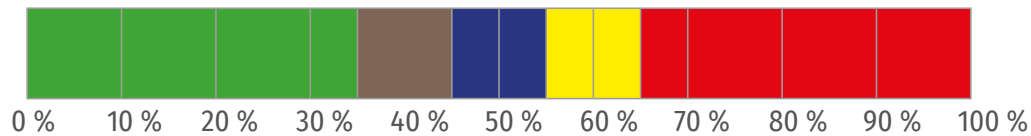
B. Navedi najmanje tri predstavnika svake od navedenih vrsta šuma.
Listopadne šume:

VRBA, TOPOLA, JASEN, HRAST

Vazdazelenе šume:

JELA, SMREKA, BOR

7. Ispuni priloženi grafički prikaz zastupljenosti pojedinih šumskih vrsta u Hrvatskoj.

Pored svake šumske vrste naveden je postotni udio i boja kojom je potrebno označiti zastupljenost na grafikonu:

bukva	36 %	zeleno
hrast lužnjak	12 %	smeđe
hrast kitnjak	10 %	plavo
grab	9 %	žuto
ostale šumske vrste	33 %	crveno

8. Sljedeći zadatak riješi pomoću priložene fotografije.

- A. Prepoznaš biljku prikazanu na fotografiji te na praznu crtu upiši njezin naziv.

VELEBITSKA DEGENIJA

- B. Navedena biljka nalazi se na naličju jedne kovanice našeg novca.

Koja je to kovanica?

TO JE KOVANICA OD 50 LIPA

- C. Svojim riječima objasni zašto se ta biljka smatra endemom.

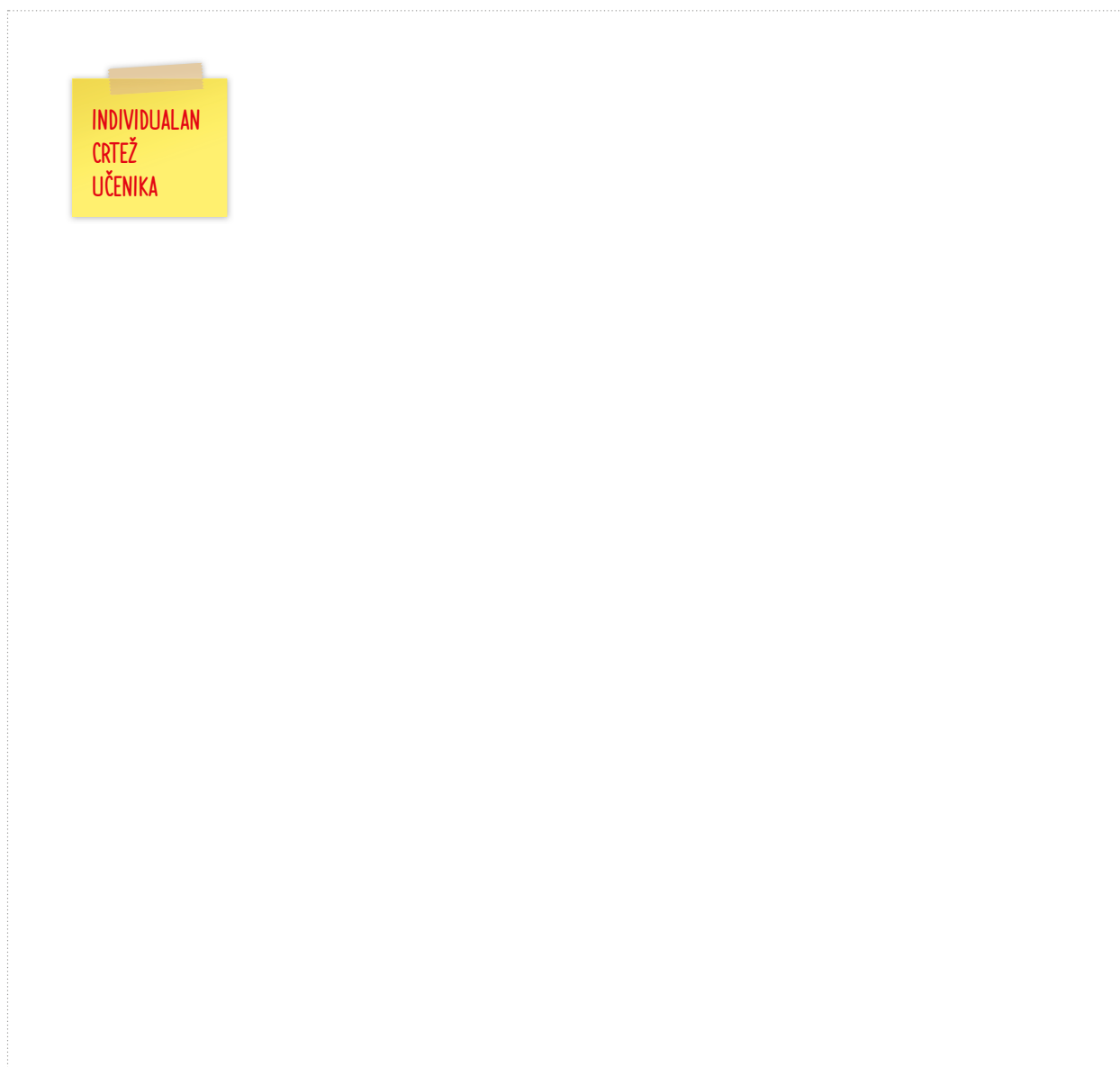
ZATO JER RASTE SAMO NA ODREĐENOM

PROSTORU

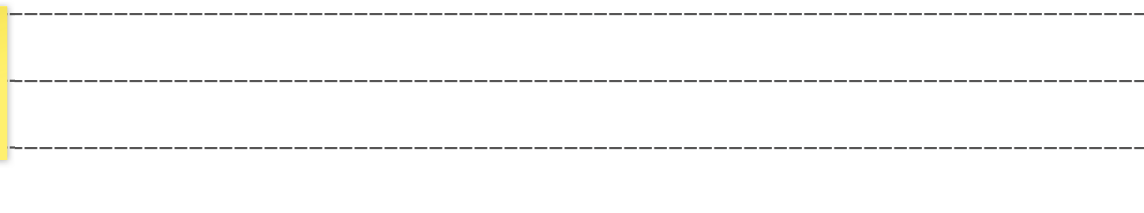
- D. Istraži u dostupnoj literaturi ili na internetu te imenuj još tri endemske vrste iz Hrvatske.

DUBROVAČKA ZEČINA, HRVATSKA SIBIREJA, ČOVJEČJA RIBICA

8. U prazni okvir nacrtaj plakat koji promiče očuvanje bioraznolikosti.

Navedi nekoliko načina na koje u svome zavičaju možeš doprinijeti očuvanju bioraznolikosti.

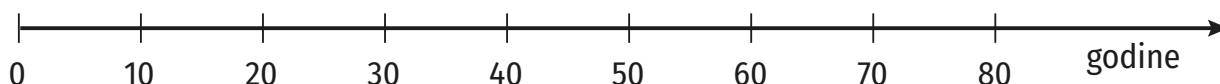

4. STANOVNIŠTVO I ORGANIZACIJA PROSTORA REPUBLIKE HRVATSKE

4.1. VLADAVINA NARODA ILI DEMOKRACIJA

1. Sljedeće zadatke riješi na priloženoj crti vremena životnog vijeka čovjeka.

- A. Označi simbolom po svom izboru trenutak kada u životu svaka osoba stječe ljudska prava.
- B. Označi simbolom po svom izboru (različitim od onoga u zadatku A) razdoblje u kojem osoba uživa prava djeteta.
- C. Označi simbolom po svom izboru (različitim od onih u zadatcima A i B) kada u životu osoba stječe puna građanska prava.
- D. Izradi tumač simbola i oznaka koje si koristio/koristila rješavajući ove zadatke.

2. Osmisli i nacrtaj simbole za bilo koja tri ljudska prava.

PRAVO DJECE NA IGRU

PRAVO NA OBRAZOVANJE

PRAVO NA RAD

Objasni svojim riječima zašto si odabrao/odabrala te simbole.

OVI SU SIMBOLI ZATO ŠTO PREDSTAVLJAJU 3 VAŽNA PRAVA U ŽIVOTU ČOVJEKA: NA IGRU DOK JE
DIJETE (LOPTA), NA OBRAZOVANJE (KJNIGA) I NA RAD (LOPATA)

3. Odgovori na sljedeće pitanja.

Kako se naziva temeljni zakon Republike Hrvatske? USTAV

Osmisli referendumsko pitanje za svoj razred kojim biste donijeli odluku/pravilo o savjesnom obavljanju neke od svojih dužnosti.

SLAŽEŠ LI SE DA DONESEMO PRAVILNIK O SAVJESNOM IZVRŠAVANJU DUŽNOSTI?

4. Izračunaj.

Izračunaj koje ćeš godine imati pravo glasovati na izborima. _____

Prostor za računanje:

$$\begin{array}{r} 2008 \\ + 18 \\ \hline 2026. \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2007 \\ + 18 \\ \hline 2025. \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2009 \\ + 18 \\ \hline 2027. \end{array}$$

5. Odgovori na pitanja vezana uz priložene tekstove.

Članak 23.

Države potpisnice priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici.

A. Iz koje je konvencije izvađen ovaj članak? KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

B. Svojim riječima objasni kako bi se ovaj članak trebao primjenjivati u svakodnevnom životu.

TREBA TAKVOJ DJECI OMOGUĆITI DA ŽIVE KAO I DRUGA DJECA.

Članak 43.

Svakom se jamči pravo na slobodno udruživanje radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna ili druga uvjerenja i ciljeve. Radi toga svatko može slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupati u skladu sa zakonom.

Pravo slobodnog udruživanja ograničeno je zabranom nasilnog ugrožavanja demokratskog ustavnog poretka, te neovisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

A. Zaokruži skupinu prava koju jamči 43. članak Ustava Republike Hrvatske.

a) ljudska **b)** građanska c) prava djeteta

B. Navedi razloge zbog kojih je važno imati pravo na udruživanje ljudi.

VAŽNO JE DA LJUDI OSTVARE SVOJE SOCIJALNE, GOSPODARSKE, POLITIČKE, KULTURNE,

NACIONALNE I DRUGE CILJEVE

4.2. STVARANJE SUVREMENE HRVATSKE DRŽAVE

1. Odgovori na postavljena pitanja upisivanjem odgovarajućih brojeva na crtu.

Koliko ima grbova u kruni hrvatskog grba? 5

Koji praznik slavimo krajem mjeseca čiji redni broj se nalazi u prethodnom odgovoru. 5

Koje godine je Republika Hrvatska proglasila svoju neovisnost? _____

2. Opiši svojim rječima.

A. Čime se sve može ponositi osoba koja se smatra Hrvaticom ili Hrvatom?

MOŽE SE PONOSITI USPJESIMA NAŠIH SPORTAŠA, ZNANSTVENIKA, UMJETNIKA, POSLOVNIH
LJUDI, HRVATSKIM JEZIKOM, KULTUROM, PRIRODNIM LJEPOTAMA...

B. Odredi što od navedenog čini hrvatski nacionalni identitet.

KULTURA, JEZIK, TERITORIJ

3. U sljedećem zadatku poveži parove tako da navedenim pojmovima pridružiš odgovarajuće slovo i broj. Jedno slovo i broj su višak.

C4 jugoistočnoeuropski krug

B4 mediteranski krug

D2 srednjoeuropski krug

A. budizam

B. katoličanstvo

C. pravoslavlje

D. protestantizam

1. francuski jezik

2. njemački jezik

3. talijanski jezik

4. turski jezik

4. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene karte.

- A. Na crte upiši imena država koje danas graniče s Hrvatskom, a bile su s njom u državnoj zajednici u bivšoj Jugoslaviji. Pripadajuće brojeve upiši na prostor država na karti.

1. **SLOVENIJA**

2. **SRBIJA**

3. **BOSNA I HERCEGOVINA**

4. **CRNA GORA**

- B. Osjenčaj državu koja od 1991. godine na isti dan obilježava osamostaljenje i međunarodno priznanje kao i Republika Hrvatska.
- C. Glavni grad države s kojom Hrvatska ima najdužu kopnenu granicu zaokruži **crvenom** bojom.

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priloženih tekstova.

- A. Na brojnim gradskim trgovima pale se adventske svijeće uoči Božića, a na zagrebačkom glavnom trgu pale se svijeće i za Hanuku, židovski blagdan koji se slavi u to doba godine.

Opisani običaj koji šalje poruku zajedništva primjer je i utjecaja jednog kulturno-civilizacijskog kruga. Navedi kojeg.

SREDNJOEUROPSKOG KULTURNO-CIVILIZACIJSKOG KRUGA

- B. U zadarskom zaleđu nalaze se naselja Islam Grčki i Islam Latinski. Islam u njihovim imenima potječe od osmanske utvrde Sedd-i islam (Bedem islama). Prije tristo godina u dijelu s pravoslavnim stanovnicima nastao je Islam Grčki, a katolici su osnovali Islam Latinski.

U tekstu se spominju tragovi prisutnosti triju različitih vjerskih zajednica. Uz brojeve napiši nazive kulturno-civilizacijskih krugova, a ispod njih vjerske zajednice koje im pripadaju.

1. **JUGOISTOČNOEUROPSKI**

PRAVOSLAVLJE

ISLAM

2. **MEDITERANSKI**

KATOLIČANSTVO

4.3. UPRAVNO-TERITORIJALNA ORGANIZACIJA PROSTORA

1. Među navedenim institucijama prekrži onu koja ne pripada izvršnoj vlasti u Republici Hrvatskoj.

predsjednik države

~~Hrvatski sabor~~

Vlada Republike Hrvatske

2. Nadopuni sljedeće rečenice odgovarajućim pojmovima.

A. Marko mora platiti kaznu jer je vozio bicikl po cesti umjesto po označenoj biciklističkoj stazi.

Osim toga nije nosio kacigu. Marko je kažnjen jer nije poštivao propisana pravila, odnosno

ZAKONE.

Za njihovo donošenje zadužena je institucija koja se naziva SABOR,

a za provedbu institucija koja se naziva VLADA.

Ako Marko ne plati kaznu, njegov će slučaj zbog kršenja pravila završiti na SUDU.

B. Županija je regija sa zajedničkim povijesnim, PROMETNIM, gospodarskim i

PRIRODNIM obilježjima.

3. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Župani i načelnici općina biraju se na lokalnim / općim izborima. Broj članova županijske skupštine uvijek je neparan / paran. Gradovi i općine samostalno odlučuju o manje / više stvari nego županije.

4. U sljedećim zadacima zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

A. Tko je na čelu Vlade Republike Hrvatske?

a) ministar

b) predsjednik države

c) premijer

d) vrhovni sudac

B. Koja županija nije pod utjecajem mediteranskog kulturno-civilizacijskog kruga?

a) Primorsko-goranska

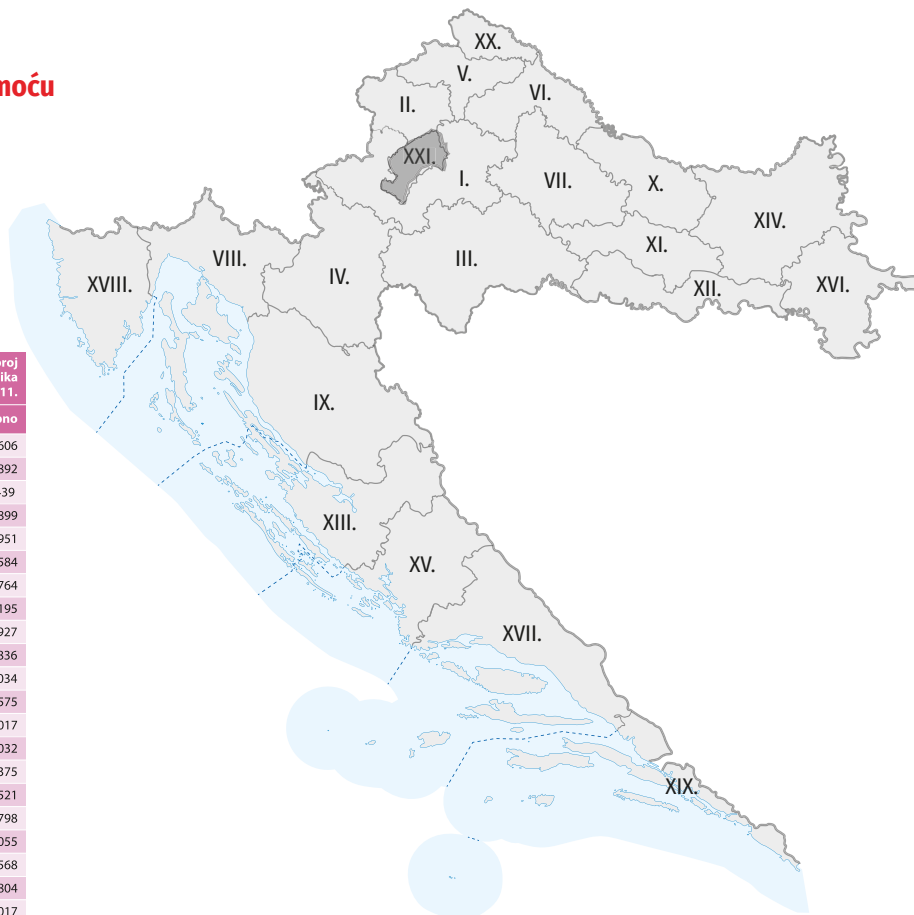
b) Ličko-senjska

c) Međimurska

d) Šibensko-kninska

5. Sljedeći zadatak riješi pomoću tablice i karte hrvatskih županija.

ŽUPANIJA	površina (km ²) 2011.	broj stanovnika 2011.
		ukupno
ZAGREBAČKA ŽUPANIJA	3060	317 606
KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA	1229	132 892
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	4468	172 439
KARLOVAČKA ŽUPANIJA	3626	128 899
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA	1262	175 951
KOPRIVNIČKO-KRIZEVAČKA ŽUPANIJA	1748	115 584
BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA	2640	119 764
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA	3588	296 195
LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA	5353	50 927
VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA	2024	84 836
POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA	1823	78 034
BRODSKO-POSavska ŽUPANIJA	2030	158 575
ZADARSKA ŽUPANIJA	3646	170 017
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA	4155	305 032
ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA	2984	109 375
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA	2454	179 521
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA	4540	454 798
ISTARSKA ŽUPANIJA	2813	208 055
DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA	1781	122 568
MEĐIMURSKA ŽUPANIJA	729	113 804
GRAD ZAGREB	641	790 017
HRVATSKA	56 594	4 284 889

A. Zatamni područje grada sa statusom županije.

B. Najistočnija županija Republike Hrvatske označena je brojem XVI (16.).
Njezino je ime VUKOVARSKO-SRIJEMSKA.

C. Županije koje nemaju međunarodnu granicu označene su brojevima I., VII i XI.
To su ZAGREBAČKA, BJELOVARSKO-BILOGORSKA
i POŽEŠKO-SLAVONSKA.

D. Imenuj veliki hrvatski otok podijeljen između dviju županija. PAG
Označi ga na karti slovom A. Navedi imena tih županija.
LIČKO-SENJSKA I ZADARSKA

E. Površinom najmanja županija označena je brojem XX, a površinom najveća županija brojem IX.
Ime površinom najmanje županije je MEĐIMURSKA. Površinom
najveća hrvatska županija je LIČKO - SENJSKA.

F. Županija s najvećim brojem stanovnika označena je brojem XXI, a županija s najmanjim brojem
stanovnika označena je brojem IX.

4.4. BROJ STANOVNIKA I GUSTOĆA NASELJENOSTI

1. Sljedeći zadatak riješi pomoću grafičkog prikaza.

Na liniji označi trenutni broj stanovnika na Zemlji.

2. Sljedeće zadatke riješi pomoću podataka u priloženoj tablici.

Godina popisa	Broj stanovnika
1857.	2 181 499
1869.	2 398 292
1880.	2 506 228
1890.	2 854 558
1900.	3 161 456
1910.	3 460 584
1921.	3 443 375
1931.	3 785 455
1948.	3 779 858
1953.	3 936 022
1961.	4 159 696
1971.	4 426 221
1981.	4 601 469
1991.	4 784 265
2001.	4 437 460
2011.	4 284 889
2018. (procjena)	4 087 843

A. Uz pomoć tablice s rezultatima popisa stanovništva Republike Hrvatske izračunaj za koliko se promijenio broj stanovnika 2011. godine u odnosu na godinu kada je zabilježen najveći broj stanovnika.

Prostor za računanje:

Utvrđi je li broj stanovnika u tom razdoblju neprestano rastao ili padao.

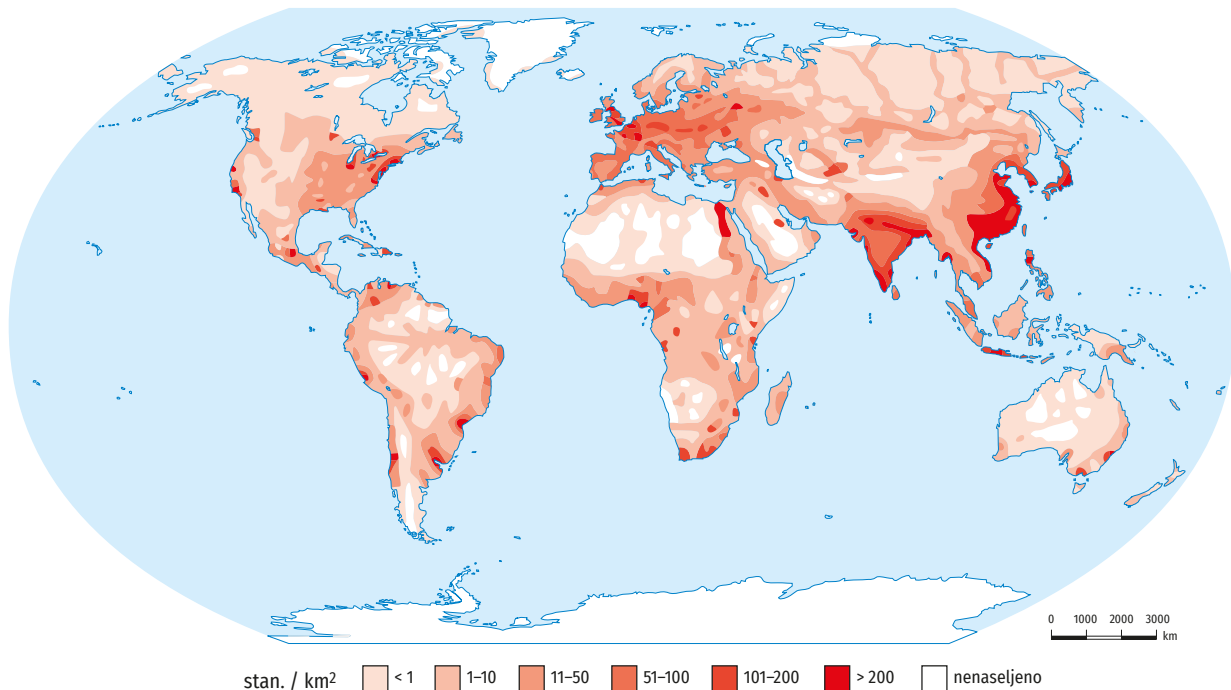
BROJ JE PADAO

B. Popis 2011. godine utvrdio je broj stanovnika Hrvatske koji je Hrvatska posljednji put imala između popisa 1961. i 1971. godine.

C. Od koje se godine broj stanovnika na prostoru Hrvatske sustavno prati popisima stanovništva?
OD 1857.

D. Koje je godine prvi put utvrđen pad broja stanovnika u odnosu na prethodni popis? 1921. g.

3. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene karte.

- A. Koristeći se stranama svijeta i imenima kontinenata, navedi koji dijelovi svijeta imaju najveću gustoću naseljenosti.

SJEVEROISTOK SJ. AMERIKE, ZAPADNI DIO EUROPE, JUŽNA AZIJA, ISTIČNI DIO AZIJE.

- B. Usporedi gustoću naseljenosti pojedinih dijelova Afrike s rasprostranjenošću pojedinih klimatskih razreda na njezinoj površini. Opiši što uočavaš.

NAJGUŠĆE SU NASELJENA PODRUČJA SA UMJERENIM KLIMAMA, A NAJRJEĐE PODRUČJA GDJE SU SUHE KLIME.

- C. Usporedi gustoću naseljenosti obalnih područja i područja u unutrašnjosti kontinenata te opiši što uočavaš.

GUŠĆE SU NASELJENA OBALNA PODRUČJA OD PODRUČJA U UNUTRAŠNOSTI.

4. Izračunaj.

A. Uz pomoć podataka iz priložene tablice izračunaj gustoću naseljenosti Mađarske i Slovenije.

	broj stanovnika	površina u km ²	gustoća naseljenosti
Mađarska	9 937 628	93 030	106,82 st/km ²
Slovenija	2 050 189	20 273	101,13 st/km ²

Prostor za računanje:

$$9937628 : 93030 = 106,82$$

$$2050189 : 20273 = 101,13$$

B. Usporedi gustoću naseljenosti spomenutih država s gustoćom naseljenosti Republike Hrvatske i opiši svoja zapažanja.

MAĐARSKA I SLOVENIJA IMAJU SLIČNU GUSTOĆU NASELJENOSTI I NASELJEIJE SU OD HRVATSKE
KOJA IMA GUSTOĆU NASELJENOSTI OD 75,7 ST/KM²

C. Pronađi podatke o površini i broju stanovnika u svojoj županiji te izračunaj gustoću naseljenosti. Dobiveni rezultat usporedi s hrvatskim prosjekom.

Prostor za računanje:

SISAČKO-MOSLAVAČKA
4468 km²
172439 stan

NASELJENOST JE 38,6 ST/KM²
 $172439 : 4468 = 38,59$

MOJA ŽUPANIJA JE RJEĐE NASELJENA OD HRVATSKE

4.5. OPĆE KRETANJE STANOVNIŠTVA

1. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Godine 2017. broj **rođenih** / **umrlih** u Hrvatskoj bio je 36 556, a broj **rođenih** / **umrlih** bio je 53 477. Razlika između broja rođenih i broja umrlih naziva se **prirodna promjena** / **prirodna razlika**. Broj rođenih u Hrvatskoj **pada** / **raste** zbog iseljavanja mladih, planiranja obitelji i sličnih razloga.

2. U sljedećem tekstu izdvoji migracije u kojima su sudjelovali Ivanov rođak i njegovi roditelji. Prepoznaj privlačne i potisne čimbenike koji su ih motivirali na seljenje te odredi kojoj vrsti migracija pripadaju. Svoje odgovore unesi u tablicu.

Ivanov rođak živi u Njemačkoj. Njegovi su se roditelji odselili iz Hrvatske prije dvadeset godina nakon što su završili fakultet te nisu bili zadovoljni radnim mjestom koje im se nudilo. Ivan se rodio u Münchenu (Njemačka), a sada živi u Stuttgartu (Njemačka), gdje su roditelji nedavno našli novi posao.

migracija	privlačni čimbenik	potisni čimbenik	vrsta migracije (prema trajanju i prema udaljenosti)
HRVATSKA - NJEMAČKA	BOLJE RADNO MJESTO	LOŠE RADNO MJESTO	VANJSKE, KONAČNE
MUNCHEN - STUTTART	NOVI POSAO	MANJAK POSLA	UNUTARNJE, PRIVREMENE

3. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Na svaku praznu crtu je potrebno upisati po jedno slovo.

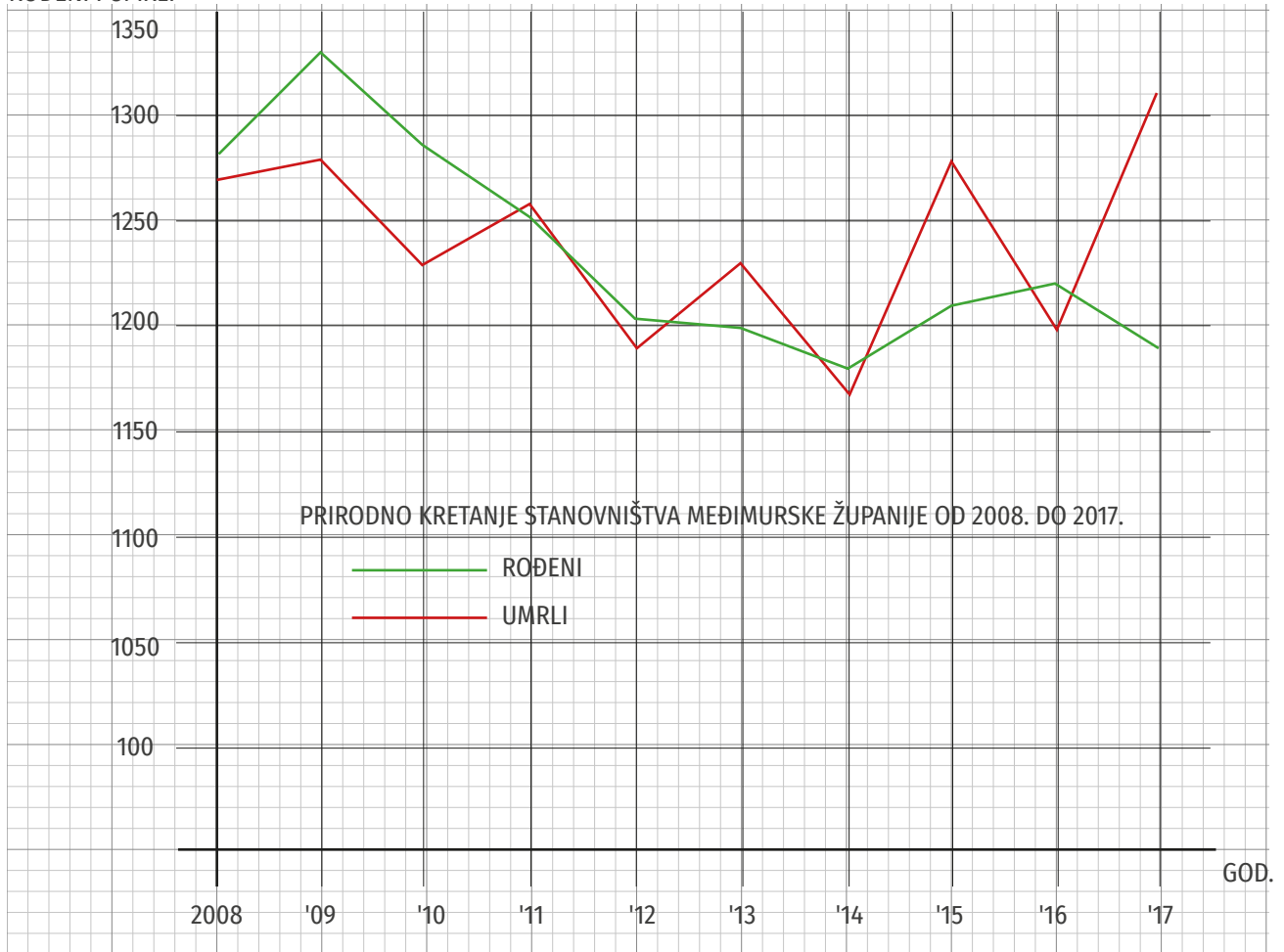
Upiši odgovarajuće slovo ispred primjera za privlačne i potisne čimbenike.

- A. potisni čimbenik B dobro plaćeno radno mjesto
- B. privlačni čimbenik A glad
- A otkaz na radnom mjestu
- A poplava
- B sveučilište

4. Uz pomoć podataka iz priložene tablice nacrtaj linijski dijagram prirodnog kretanja stanovništva Međimurske županije (ne zaboravi upisati naziv grafikona, označiti njegove dijelove i izraditi tumač).

godina	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
broj rođenih	1286	1326	1286	1253	1205	1201	1174	1209	1216	1182
broj umrlih	1272	1281	1235	1254	1189	1227	1168	1274	1201	1309

ROĐENI I UMRLI

Pomoću podataka iz udžbenika usporedi prirodno kretanje stanovništva Međimurske županije s prirodnim kretanjem stanovništva Republike Hrvatske u istom razdoblju te opiši svoja zapažanja.

U HRVATSKOJ JE OD 2008. G. STALAN PRIRODNI PAD, A U MEĐIMURSKOJ ŽUPANIJI JE TEK 2013. G.

VIŠE UMRLIH NEGO ROĐENIH.

5. U sljedećem zadatku zaokruži točne pojmove.

Zaokruži države u kojima su brojnije obitelji s manjim brojem djece.

BUGARSKA

HRVATSKA

INDIJA

ITALIJA

NIGERIJA

6. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priloženih ilustracija.

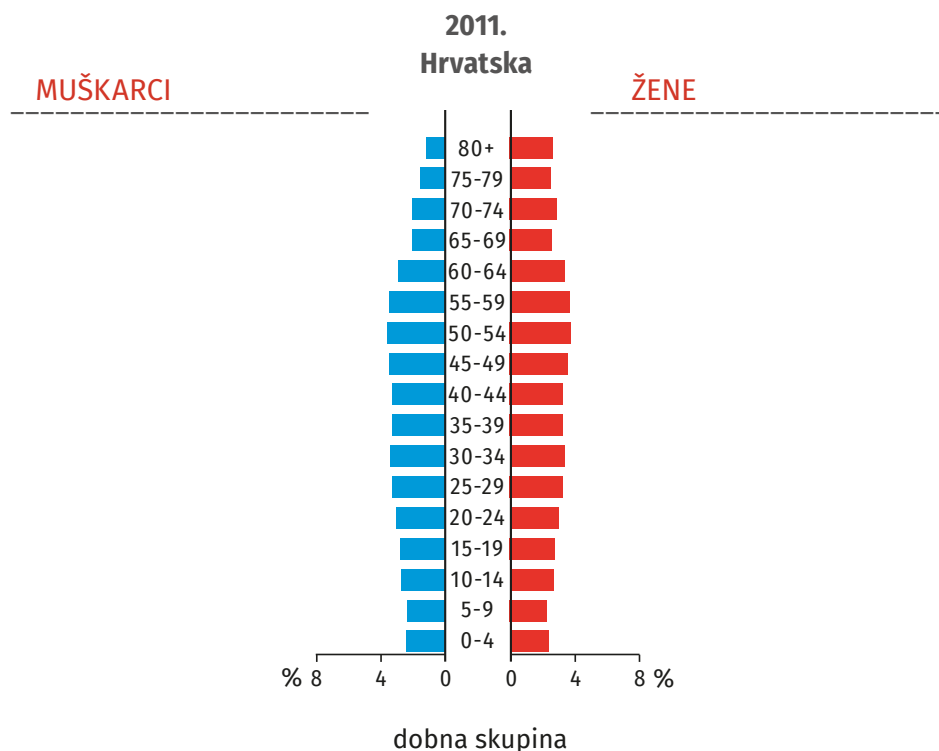
Strelicama prikaži dva uobičajena smjera migracija u svijetu (poveži dva para sličica) i objasni u nekoliko rečenica zašto se odvijaju označeni smjerovi migracija.

LJUDI SE SELE IZ SELA U GRADOVE JER TRAŽE BOLJI POSAO I VIŠE NOVCA. ISTO SE SELE IZ
SIROMAŠNIJIH U BOGATE PROSTORE.

4.6. DEMOGRAFSKE STRUKTURE STANOVNIŠTVA

1. Sljedeći zadatak riješi pomoću grafičkog priloga dobno-spolne strukture stanovništva Hrvatske iz 2011. godine.

- A. Na pripadajuću crtu upiši koja se strana grafičkog prikaza odnosi na muškarce, a koja na žene.
- B. Kosim crtama označi dio dijagrama dobno-spolne strukture koji prikazuje zrelo stanovništvo.
- C. Navedi koja je dobna skupina najbrojnija kod muškaraca, a koja kod žena.

KOD MUŠKARACA I KOD ŽENA NAJBROJNIJA SKUPINA JE ZRELO STANOVNIŠTVO

- D. Izračunaj i navedi kojih su se godina rađali pripadnici najbrojnijih skupina.

Prostor za računanje:

2. Odgovori na sljedeća pitanja.

A. Navedi kojoj skupini stanovništva pripadaš u sljedećim strukturama.

rasnoj strukturi	jezičnoj strukturi (upiši svoj materinski jezik)	dobnoj strukturi
BIJELA	HRVATSKI	MLADO

B. Objasni svojim riječima pojam *materinski jezik*.

TO JE JEZIK KOJIM PRIČAMO OD DJETINJSTVA. NA NJEMU MISLIMO.

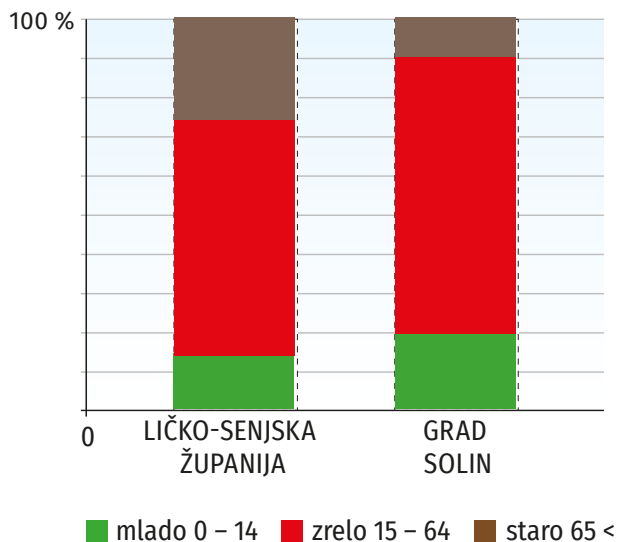
C. Navedi barem dvije države u kojima latinica nije glavno pismo.

RUSIJA

GRČKA

3. Sljedeći zadatak riješi pomoću tablice i grafičkog priloga.

	STANOVNIŠTVO		
	mlado (0-14)	zrelo (15-64)	staro (65 <)
Ličko-senjska županija	14	61	25
Grad Solin	20	70	10

Ucrtaj u stupce udjele dobni skupina Ličko-senjske županije i grada Solina prikazane u tablici. Usporedi udjele s podacima za čitavu Hrvatsku te zapiši svoja opažanja.

U LIČKO SENJSKOJ ŽUPANIJI JE VIŠE STARIH

NEGO MLADIH, A U SOLINU IMAMO VIŠE

MLADIH. U HRVATSKOJ JE VIŠE STAROG

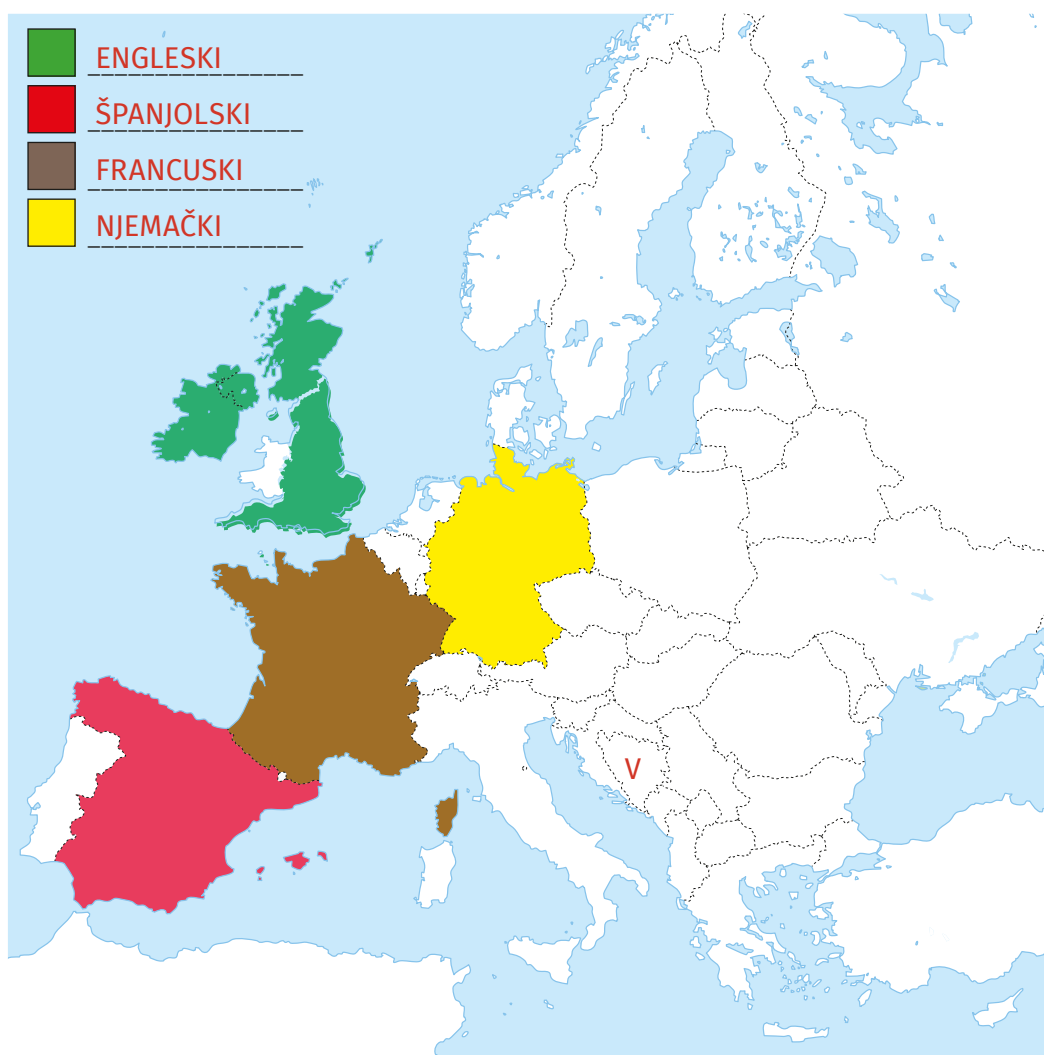
NEGO MLADOG STANOVNIŠTVA.

4. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Jedan je pojam u desnom stupcu višak.

Poveži jezike u lijevom stupcu s državama u kojima se pretežno govore kao materinski jezik.

A. engleski jezik	<u> B </u> Indija
B. hindi jezik	<u> </u> Indonezija
C. mandarinski jezik	<u> A </u> Irska
	<u> C </u> Kina

5. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene geografske karte.

- A. Različitim bojama oboji četiri države u Europi iz kojih potječu jezici koji se najčešće koriste u međunarodnoj komunikaciji. Ispuni tumač u gornjem lijevom rubu karte pripadajućim bojama i nazivima jezika.
- B. Upiši slovo **V** u jednu višenarodnu državu u Europi. Ime države koju si označio/označila je BOSNA I HERCEGOVINA .

4.7. OSTALE STRUKTURE STANOVNIŠTVA

1. Objasni svojim riječima.

Objasni o čemu ovisi udio nepismenog stanovništva u nekoj državi.

UDIO NEPISMENOG STANOVNIŠTVA OVOSI O ŠKOLOVANJU TJ. O OBRAZOVNOJ STRUKTURI.

2. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

A. Što je od navedenog vjeroispovijest?

- a) hinduizam
- b) islam
- c) kršćanstvo
- ☒ d) protestantizam

B. Kako se naziva vjerska građevina budista?

- a) crkva
- b) džamija
- c) hram
- ☒ d) pagoda

3. Na sljedeća pitanja odgovori DA ili NE kako bi utvrdio/utvrdila svoju informatičku pismenost.

a) Imaš li više od 10 godina?	☒ DA	NE
b) Znaš li oblikovati, spremi i ispisati tekst na računalu?	☒ DA	NE
c) Znaš li oblikovati tablice te koristiti formule za računanje u njima?	☒ DA	NE
d) Znaš li koristiti se elektroničkom poštom (slati, primiti i ispisati)?	☒ DA	NE
e) Znaš li koristiti se internetom (pretraživati, pohraniti često posjećene stranice, otvarati nove kartice)?	☒ DA	NE

Ako si na sva pitanja odgovorio/odgovorila DA, prema kriterijima u Hrvatskoj informatički si pismen/pismena.

4. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Među stanovnicima starijim od 15 godina u Hrvatskoj je najviše ljudi završilo **osnovnu** / ☒ **srednju** školu, a najmanje ih ima manje od ☒ **četiri** / **sedam** razreda osnovne škole. Najbolju obrazovnu strukturu imaju stanovnici **malih** / ☒ **velikih** gradova.

5. Riješi sljedeći zadatak uz pomoć priloženih podataka u tablici.

elementi informatičke pismenosti	udio informatički pismenih u Hrvatskoj 2011. godine u %
obrada teksta	52
tablični izračuni	45
korištenje elektroničkom poštom	53
korištenje internetom	57

Usporedi udio pismenih u pojedinim elementima informatičke pismenosti te zapiši svoja opažanja (koji elementi imaju više/nišu pismenost) i moguća objašnjenja.

ZA RADITI U TABLICAMA TREBA VIŠE ZNANJA, DOK JE PUNO LAKŠE SAMO POSLATI E-POŠTU

ILI ČITATI INTERNET.

6. U sljedećem zadatku navedenim sektorima djelatnosti pridruži pripadajuće slovo i broj. Dva sektora imaju dva para slova i brojeva.

E, 2 _____ primarni	A. građevinarstvo	1. balerina
A, 6 _____ sekundarni	B. kultura	2. drvosječa
C, F, 3, 5 _____ tercijarni	C. promet	3. recepcionar
B, D, 1, 4 _____ kvartarni	D. školstvo	4. učitelj
	E. šumarstvo	5. vozač
	F. turizam	6. zidar

7. U sljedećem tekstu pronađi netočno korištene pojmove, upiši ih u tablicu i ponudi točan pojam.

Gospodarske djelatnosti dijele se na tri sektora djelatnosti. Djelatnosti primarnog sektora nazivaju se uslužnima. Gospodarska struktura stanovništva, između ostaloga, dijeli stanovnike na aktivne i neaktivne, pri čemu se nezaposleni ubrajaju u neaktivne.

netočno korišten pojam	točan pojam
TRI SEKTORA	ČETIRI SEKTORA
PRIMARNI SEKTOR - USLUŽNI	TERCIJARNI I KVARTARNI - USLUŽNI
NEZAPOSLENI SU NEAKTIVNO	NEZAPOSLENI SU AKTIVNO

4.8. NASELJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakoj skupini pojmova zaokruži pojam koji je točan.

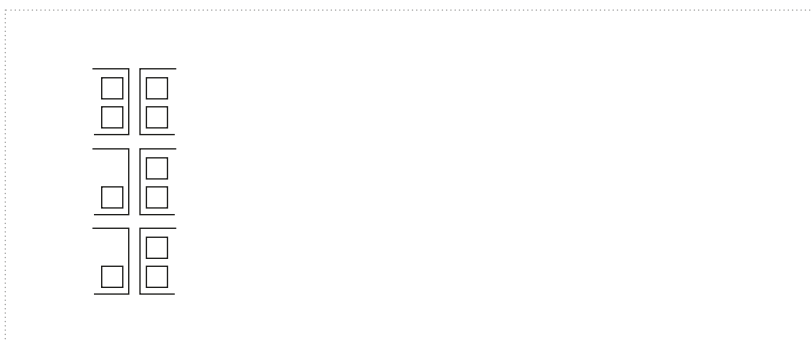
Seoska naselja obično imaju **manji** / **veći** broj stanovnika od gradskih naselja jer njihovi stanovnici pretežno žive u **kućama** / **višekatnim** zgradama. U njihovoj okolini nalaze se **obrađive površine** / **površine za rekreaciju**.

2. Sljedeći zadatak riješi pomoću prikazanih fotografija.

Ispod svake fotografije upiši vrstu seoskog naselja (izduženo, raštrkano i zbijeno) koje bi najbolje odgovaralo prikazanom krajoliku te skiciraj njegov tlocrt koristeći 10 kvadratića.

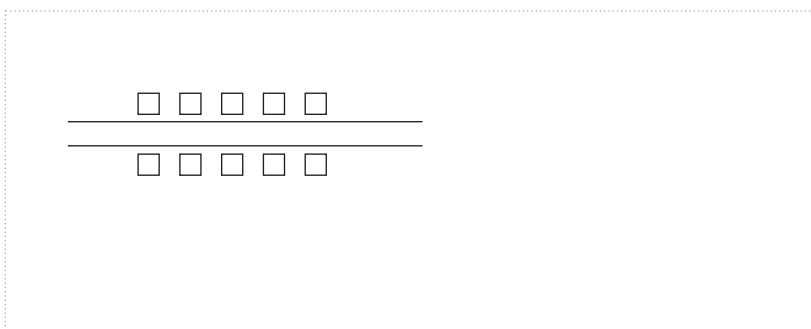
ZBIJENO

RAŠTRKANO

IZDUŽENO

3. Sljedeći zadatak riješi pomoću priložene ilustracije.

Navedi koje funkcije naselja prepoznaješ u ovom naselju.

TRGOVAČKA, UGOSTITELJSKA, FINANCIJSKA, USLUŽNA

4. Brojevima od 1 do 5 označi kako nastaju mješovita naselja – 1 je najranija, a 5 posljednja etapa njihova razvoja.

Brojeve upiši na crtu ispred etapa.

- 1 Opada broj stanovnika koji se bave poljoprivredom.
- 4 Dio pomoćnih objekata srušen je ili preuređen u prostor za razonodu.
- 2 Dio stanovnika zapošljava se u obližnjem gradu.
- 5 Na mjestima nekih kuća izgrađene su manje dvokatne zgrade.
- 3 Svaka nastamba ima pomoćne objekte za stoku i spremanje uroda.

4.9. GRADSKA ILI URBANA NASELJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. U sljedećim zadacima samo je jedan točan odgovor. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora te odgovori na dodatno pitanje.

A. Koliko makroregija postoji u Hrvatskoj?

- a) tri makroregije
- ☒ b) četiri makroregije
- c) pet makroregija
- d) šest makroregija

B. Koliko je gradova u Hrvatskoj prema popisu stanovništva iz 2011. godine imalo više od 100 000 stanovnika?

- a) jedan
- b) dva
- c) tri
- ☒ d) četiri

Na crtu upiši imena tih gradova.

ZAGREB, SPLIT, RIJEKA, OSIJEK

2. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene fotografije.

Na priloženoj fotografiji prikazana je

PROMETNA zona grada.

Glavni željeznički kolodvor obično se nalazi u

SREDIŠNJEM dijelu grada.

3. Objasni svojim riječima.

Navedi najmanje dva primjera u kojima funkcije grada koriste stanovnici iz njegove okolice.

ODLAZAK NA FAKULTET - OBRAZOVNA, ODLAZAK U SHOPPING CENTAR - TRGOVAČKA

4. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priložene karte.

A. Imenuj makroregiju u cijelosti prikazanu na karti.
OSJEČKA

B. Uz točke na karti bez pratećih naziva upišite imena pripadajućih gradova.
Navedeni se gradovi prema broju stanovnika i funkcijama svrstavaju u skupinu
REGIONALNIH centara.

5. Pridruži pripadajuća obilježja i sadržaje vrsti naselja. Upiši ih u priloženu tablicu.

autobusni kolodvor	kazalište
oranica	park
pašnjak	raštrkanost
staja	višekatna zgrada

seoska naselja	gradska naselja
ORANICA	AUTOBUSNI KOLODVOR
PAŠNJAK	PARK
STAJA	KAZALIŠTE
RAŠTRKANOST	VIŠEKATNA ZGRADA

6. U sljedećem tekstu pronađi netočno korištene pojmove u rečenicama koje opisuju gradove, upiši ih u tablicu i ponudi pojmove s kojima bi rečenice o gradovima bile točne.

U gradovima se mali dio stanovnika bavi nepoljoprivrednim djelatnostima. Gradovi su rijetko naseljeni i prepoznatljivi su po brojnim ruralnim sadržajima.

netočno korišten pojam	točan pojam
MALI DIO	VELIKI DIO BAVI NEPOLJOPRIVREDNIM DJELATNOSTIMA
RIJETKO NASELJENI	GUSTO NASELJENI
RURALNI SADRŽAJI	URBANI SADRŽAJI

5. GOSPODARSTVO

5.1. POKAZATELJI GOSPODARSKE RAZVIJENOSTI

1. U sljedećim zadacima samo je jedan točan odgovor. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

A. U kojoj se valuti izražava BNP radi lakše usporedbe među državama?

- ☒ a) u američkim dolarima
- ☐ b) u eurima
- ☐ c) u najvrednijoj novčanoj valuti
- ☐ d) u švicarskim francima

B. Koji se od navedenih pokazatelja ne koristi za izračun Indeksa ljudskog razvoja?

- ☐ a) BNP po stanovniku
- ☐ b) obrazovanost
- ☐ c) očekivano trajanje života
- ☒ d) zaposlenost po sektorima

2. Objasni svojim riječima.

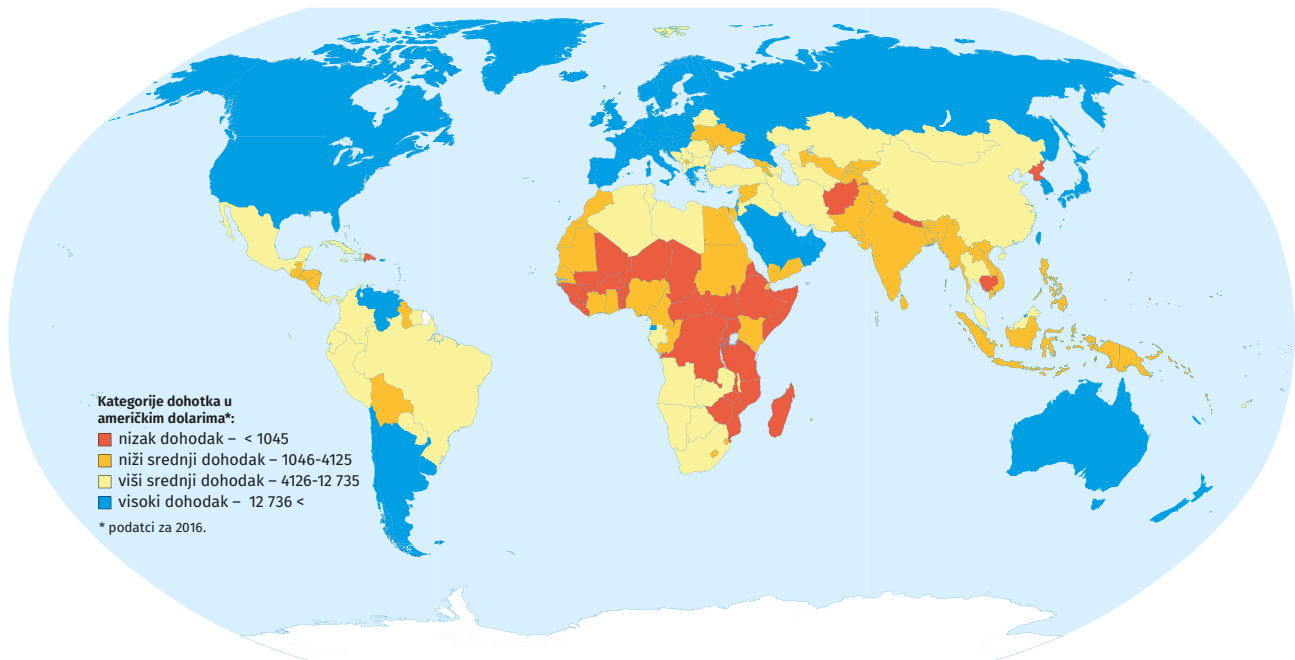
Objasni vezu između broja nezaposlenih i stupnja razvijenosti gospodarstva.

Razmisli postoje li iznimke za tvoje pravilo i navedi jedan primjer.

ŠTO JE DRŽAVA RAZVIJENIJA IMA MANJE NEZAPOSLENIH.

3. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene karte.

- A. Na svakom kontinentu uoč gdje se nalazi njegov razvijeniji, a gdje slabije razvijen dio. Za određivanje tih dijelova koristi strane svijeta i po potrebi izraz *središte*, a ako nema razlika u razvijenosti, to i napiši. Upiši svoja opažanja u tablicu.

kontinent	razvijeniji dio	slabije razvijen dio
Afrika	SJEVER I JUG	SREDIŠNJI DIO
Australija	SVE	-
Azija	ISTOK	JUG
Europa	SJEVEROZAPAD	JUGOISTOK
Južna Amerika	JUG I SJEVER	SREDIŠNJI DIO
Sjeverna Amerika	SJEVER	JUG

- B. Navedi koji su dijelovi kontinenata u tablici najčešći u kategoriji razvijeniji dio.

SJEVERNI DIJELOVI KONTINENATA

- C. Navedi u koju se skupini nalazi Republika Hrvatska s obzirom na navedene kategorije dohotka.

HRVATSKA JE U VIŠEM SREDNJEM DOHOTKU.

4. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene tablice.

	broj stanovnika	BNP u milijunima dolara	BNP po stanovniku u dolarima
Hrvatska	4 125 700	51 289	12 430
Kina	1 386 395 000	12 042 905	8690
Norveška	5 282 220	401 390	75 990
SAD	325 719 180	18 980 258	58 270

*podatci: Svjetska banka 2017.

- A. Usporedi poredak država po broju stanovnika i ukupnom BNP-u te po broju stanovnika i BNP-u po stanovniku. Zapiši svoja opažanja.

PREMA UKUPNOM BDP-U SU: SAD, KINA, NORVEŠKA, HRVATSKA - IAKO KINA IMA PUNO VIŠE LJUDI OD SAD NEMA NAJVEĆI BDP. PREMA BDP PO STANOVNIKU NIJE BITAN BROJ LJUDI, VEĆ RAZVIJENOST.

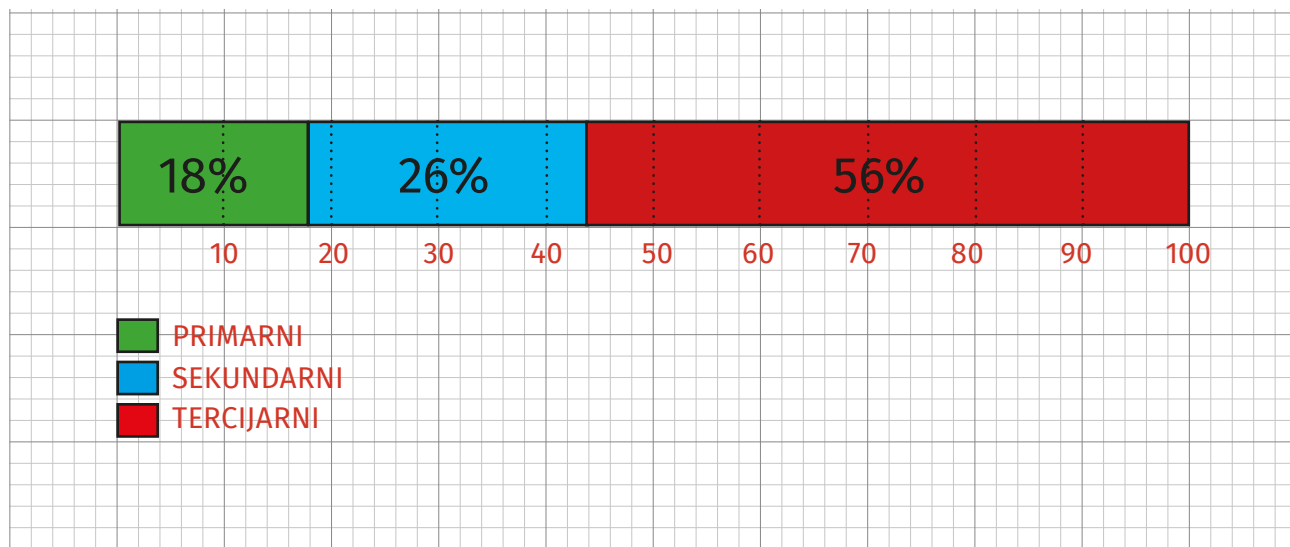
- B. Razmisli i objasni koji je pokazatelj bolje odredio razvijenost ovih država: ukupni BNP ili BNP po stanovniku.

BDP PO STANOVNIKU JE BOLJI, JER POKAZUJE KOLIKO ZARAĐUJE SVAKI STANOVNIK U PROSJEKU.

- C. Imenuj državu kojoj odgovara zaposlenost po sektorima: 18 % u primarnom, 26 % u sekundarnom i 56 % u tercijarnom i kvartarnom sektoru.

KINA

- D. Na predlošku grafički, stupčastim dijagramom, prikaži udio zaposlenih po sektorima gospodarskih djelatnosti te države iz zadatka C.

5.2. PRIRODNA BOGATSTVA I IZVORI ENERGIJE

1. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. U lijevom je stupcu jedan pojam višak.

- A. obnovljivi izvori energije B prirodni izvori koji se koriste za gospodarske aktivnosti
B. prirodna bogatstva D prirodni izvori koji se prerađuju za gospodarsko iskorištavanje
C. rude C stijene bogate mineralima
D. sirovine

2. Pomozi veseloj znanstvenoj skupini raspodijeliti oblike energije u skupinu obnovljivih i neobnovljivih izvora energije te ih zapiši u okvire.

biomasa nafta zemni plin Sunce ugljen valovi vjetar rijeke

OBNOVLJIVI:

BIOMASA
SUNCE
VALOVI
VJETAR
RIJEKE

NEOBNOVLJIVI:

NAFTA
ZEMNI PLIN
EGLJEN

3. Objasni svojim riječima.

A. Navedi najmanje dvije djelatnosti koje bi teško pogodile nedostatak nafte te obrazloži zašto.

U PROMETU - NE BI SE MOGLI VOZITI AUTOMOBILIMA, A ELEKTRANE KOJE KORISTE NAFTU NE BI MOGLE RADITI.

B. Objasni važnost razvijanja i korištenja obnovljivih izvora energije.

ONI SU VAŽNI JER NE ZAGAĐUJU OKOLIŠ I STALNO SU NAM DOSTUPNI

C. Razmisli koje sve izvore energije koristite ti i tvoji ukućani u svome domu, na putu u školu i na posao te u školi i na poslu. Navedi ih i predloži uštede u njihovoj potrošnji.

NAFTA, DRVO, PLIN. DA NE VOZIMO SUTO CIJELOV VRIJEME, NE GRIJEMO KAD NIJE HLADNO.

4. Sljedeće zadatke riješi pomoću tematske karte Energetska mreža Hrvatske i odgovori na sljedeća pitanja.

A. Imenuj dvije hidroelektrane na rijeci Dravi.

VARAŽDIN

DUBRAVA

B. Imenuj dvije hidroelektrane na rijeci Cetini.

KRALJEVAC

ZAKUČAC

C. Imenuj prirodno-geografsku regiju Hrvatske s najviše hidroelektrana.

PRIMORSKA HRVATSKA

D. Imenuj prirodno-geografsku regiju Hrvatske s najviše vjetroelektrana.

PRIMORSKA HRVATSKA

E. Objasni zašto u toj regiji ima najviše vjetroelektrana.

ZATO JER PUŠE NAJVIŠE VJETROVA.

F. Imenuj nuklearnu elektranu iz koje Hrvatska dobiva jedan dio električne energije. Navedi gdje se nalazi ta nuklearna elektrana.

KRŠKO U SLOVENIJI

5.3. GOSPODARSKA OBILJEŽJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. Dopuni rečenice odgovarajućim pojmovima.

Države s kojima Hrvatska ostvaruje najveću vrijednost trgovine jesu EU i SUSJEDNE DRŽAVE.

Sve što tvrtke iz Hrvatske prodaju u drugim državama označava IZVOZ, koji je oduvijek manji od UVOZA. Grane industrije koje su ponajviše okrenute prodaji drugim državama jesu (navesti dva primjera) FARMACEUTSKA i ELEKTRONIČKA.

2. Izdvoji iz sljedećih rečenica prirodne i društvene preduvjete razvoja Hrvatske, upiši ih u priloženu tablicu te odgovori na pitanje.

Hrvatska je pretežno nizinska država. Velik dio njezine površine prekriven je šumama. Hrvatska ima izlaz na Jadransko more te bogatu kulturnu baštinu. U njoj živi nešto više od četiri milijuna stanovnika. Većina njezinih stanovnika starijih od 18 godina ima završenu srednju školu, a visokoobrazovanih je više od 16 %.

prirodni preduvjeti	društveni preduvjeti
NIZINSKA DRŽAVA ŠUME JADRANSKO MORE	BOGATA KULTURNA BAŠTINA VIŠE OD 4 MILIJUNA STANOVNIKA VEĆINA STARIJIH OD 18 GODINA IMA SREDNJU ŠKOLU 16 % VISOKOOBRAZOVANIH

Navedi neke prednosti koje hrvatskom gospodarstvu pruža izlaz na Jadransko more.

POMORSKA TRGOVINA, RAZVIJA SE TURIZAM

3. Navedi najmanje tri prednosti i tri nedostatka razvoja turizma u nekom naselju u Hrvatskoj.

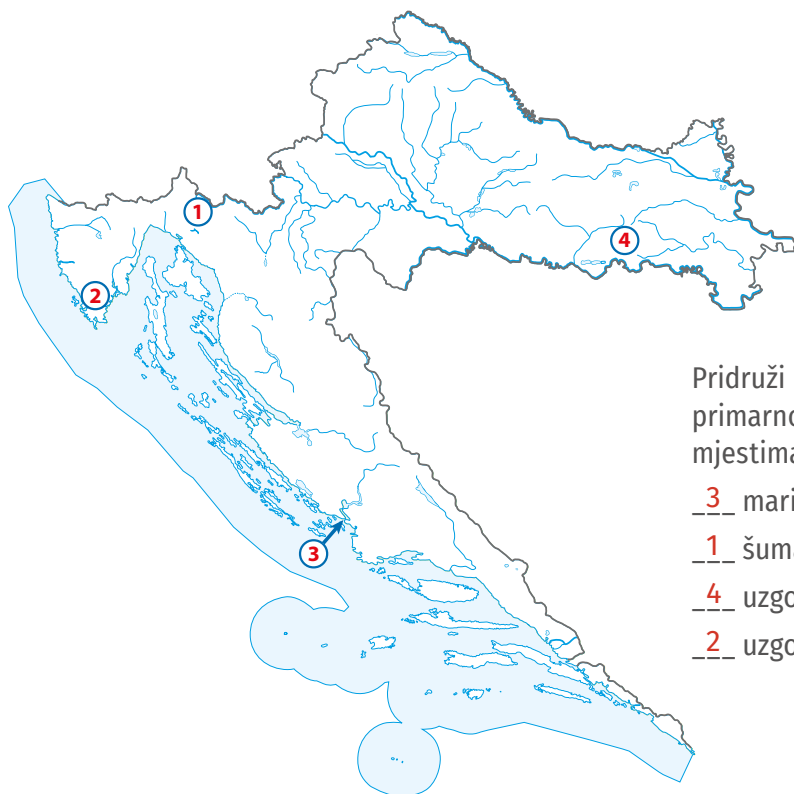
Prednosti:

VEĆA ZAPOSLENOST, VEĆE PLAĆE, IZGRAĐENOST NASELJA

Nedostatci:

ZAGAĐENJE OKOLIŠA, GUŽVE, VISOKE CIJENE U DUĆANIMA.

4. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene karte.

Pridruži brojeve s karte pripadajućim djelatnostima primarnog sektora koje su razvijene na označenim mjestima.

- 3 marikultura
- 1 šumarstvo
- 4 uzgoj jabuka
- 2 uzgoj maslina

5. U prazni okvir nacrtaj oznake za Hrvatsku kvalitetu i Izvorno hrvatsko.

Pronađi nekoliko proizvoda kod kuće ili u trgovini koje nose navedene oznake te ih upiši na prazne crte.

Prostor za crtanje:

Primjeri:

CEDEVITA, VEGETA, DUKAT MLIJEKO

6. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć priložene karte.

- A. Podebljaj **crvenom** bojom dionice autoceste kojom bi putovao/putovala iz Rijeke do Zadra.
- B. **Plavom** bojom označi cestu koja je najkraća trasa između tih dvaju gradova.
- C. Označi znakom **X** mjesto na kojemu bi se najkraća trasa najjednostavnije spojila s postojećom trasom autoceste. Pronađi na karti Hrvatske ili na internetu i napiši kako se zove čvor, tj. izlaz s autoceste koji si označio/označila. MASLENICA
- D. Imenuj otoke na kojima su smještene zračne luke.

KRK I LOŠINJ

6. ČOVJEK I OKOLIŠ

6.1. UGROŽAVANJE I ZAŠTITA OKOLIŠA

1. Odgovori na sljedeće zadatke.

A. Nabroji najmanje tri uzroka ekološkog onečišćenja vode.

KEMIKA LIJE, OTPADNE VODE IZ INDUSTRIJE I DOMAĆINSTVA

B. Nabroji najmanje tri uzroka ekološkog onečišćenja zraka.

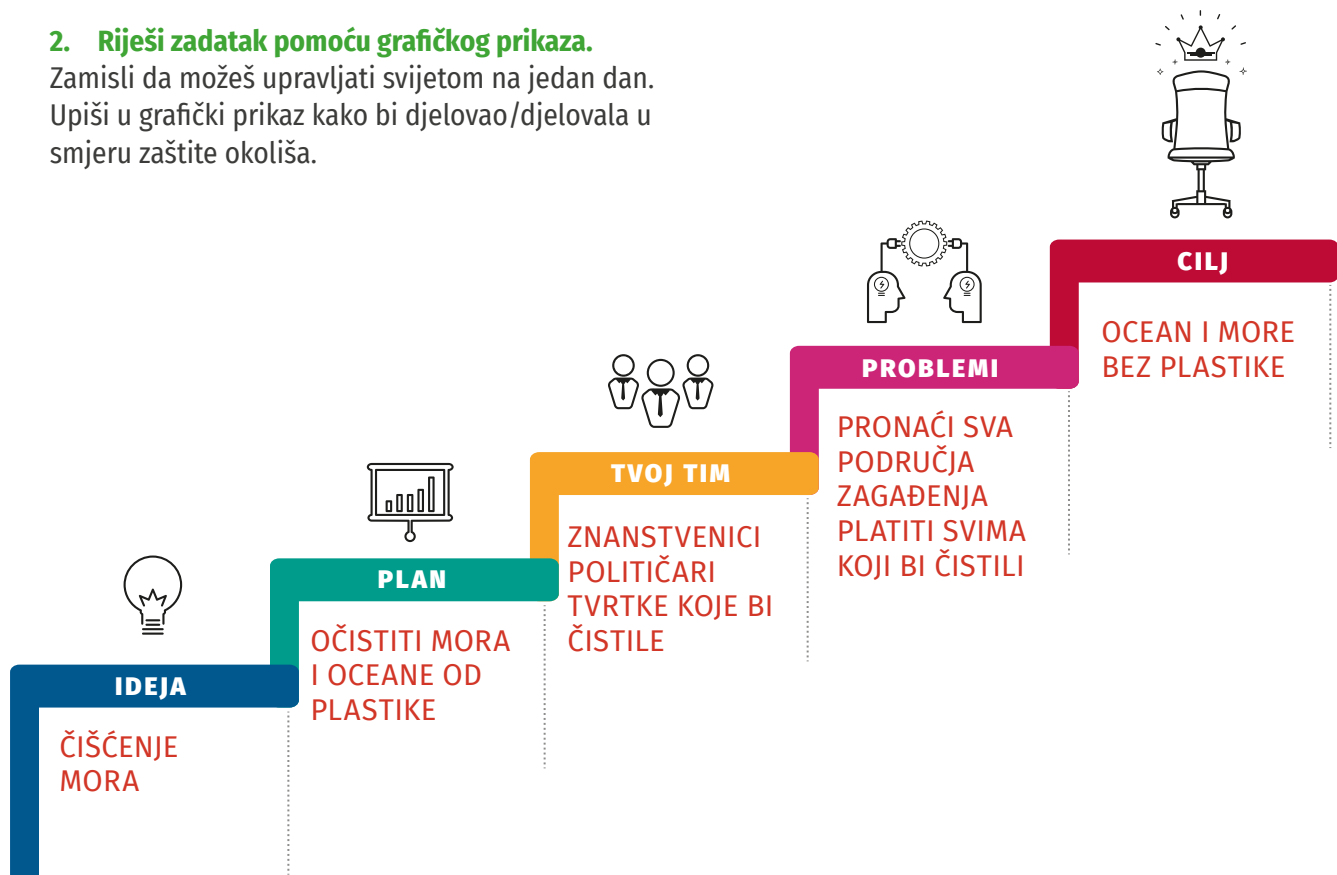
AUTOBOBILI, ZAPRAŠIVAČI BILJKA, ISPUŠNI DIMOVI INDUSTRIJSKIH POGONA, DIMNJACI

C. Nabroji najmanje tri uzroka ekološkog onečišćenja tla.

KORIŠTENJE KEMIJSKIH SREDSTAVA, UMJETNA GNOJIVA, IZLJEVANJE NAFTE

2. Riješi zadatak pomoću grafičkog prikaza.

Zamisli da možeš upravljati svijetom na jedan dan.
Upiši u grafički prikaz kako bi djelovao/djelovala u smjeru zaštite okoliša.

3. Osmisli i skiciraj svoj logo ili znak na temu zaštite okoliša.

4. Sljedeći zadatak riješi pomoću priložene fotografije.

U najmanje tri rečenice objasni kako izlivena nafta može utjecati na morske organizme.

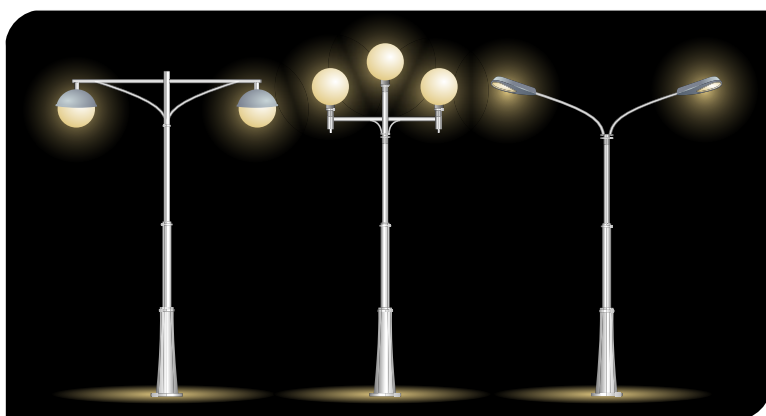
MORSKI ORGANIZMI KOJI DOĐU U DODIR SA NAFTOM UGIBAJU. U PROSTORU ZAGAĐENOM
NAFTOM NITKO NE MOŽEŽIVJETI. TU NEMA NI HRANE NI MJESTA ZA ŽIVOT.

5. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Jedno je obilježje u desnom stupcu višak.

A. ekologija	_____ mjere zaštite prirodnih bogatstava i okoliša za buduće generacije
B. minska polja	B _____ onečišćenje uzrokovano ratnim događanjima opasnim za život
C. smog	C _____ smjesa ispušnih plinova i magle
D. svjetlosno onečišćenje	D _____ vrsta onečišćenja uzrokovana povećanjem osvijetljenosti noću (uličnom rasvjetom)
	A _____ znanost koja se bavi zaštitom okoliša i organizama

6. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć priloženih fotografija.

- A. Zaokruži na crtežu slovo ispod svjetiljke kod koje je svjetlosno onečišćenje najmanje izraženo.

A

B

C

Obrazloži svoj odgovor.

ZATO JER JE SVJETLO USMJERENO PREMA TLU.

- B. Navedi uzrok smanjene vidljivosti u ovom gradu. **UZROK SU ISPUŠNI PLINOVI AUTOMOBILA.**

6.2. BAŠTINA – NASLJEĐE KOJE MORAMO ČUVATI

1. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

U **kulturnu** / **prirodnu** baštinu ubrajamo reljef i vode. Povijesni i arheološki ostatci pripadaju **kulturnoj** / **prirodnoj** baštini. Organizacija koja brine o očuvanju kulturne baštine zove se **UNESCO** / **UNICEF**.

2. Razvrstaj pojmove u za to predviđene kategorije.

gastronomija	park	rijeka	stari predmeti
narodni običaji	pjesma	spomenik	šuma

3. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Jedno je obilježje u desnom stupcu višak.

A. nacionalni park	<u> B </u> područje u kojem je priroda djelomično izmijenjena čovjekovim radom
B. park prirode	<u> C </u> područje u kojem su dopuštena samo znanstvena istraživanja
C. strogi rezervati	<u> A </u> priroda sačuvana u izvornom obliku
	<u> </u> prirodno ili čovjekovim radom izmijenjeno područje koje označava tipičan krajolik

4. Među navedenim pojmovima zaokruži one koji štete održivom turizmu.

NEPLANSKO ISKORIŠTAVANJE

OČUVANJE

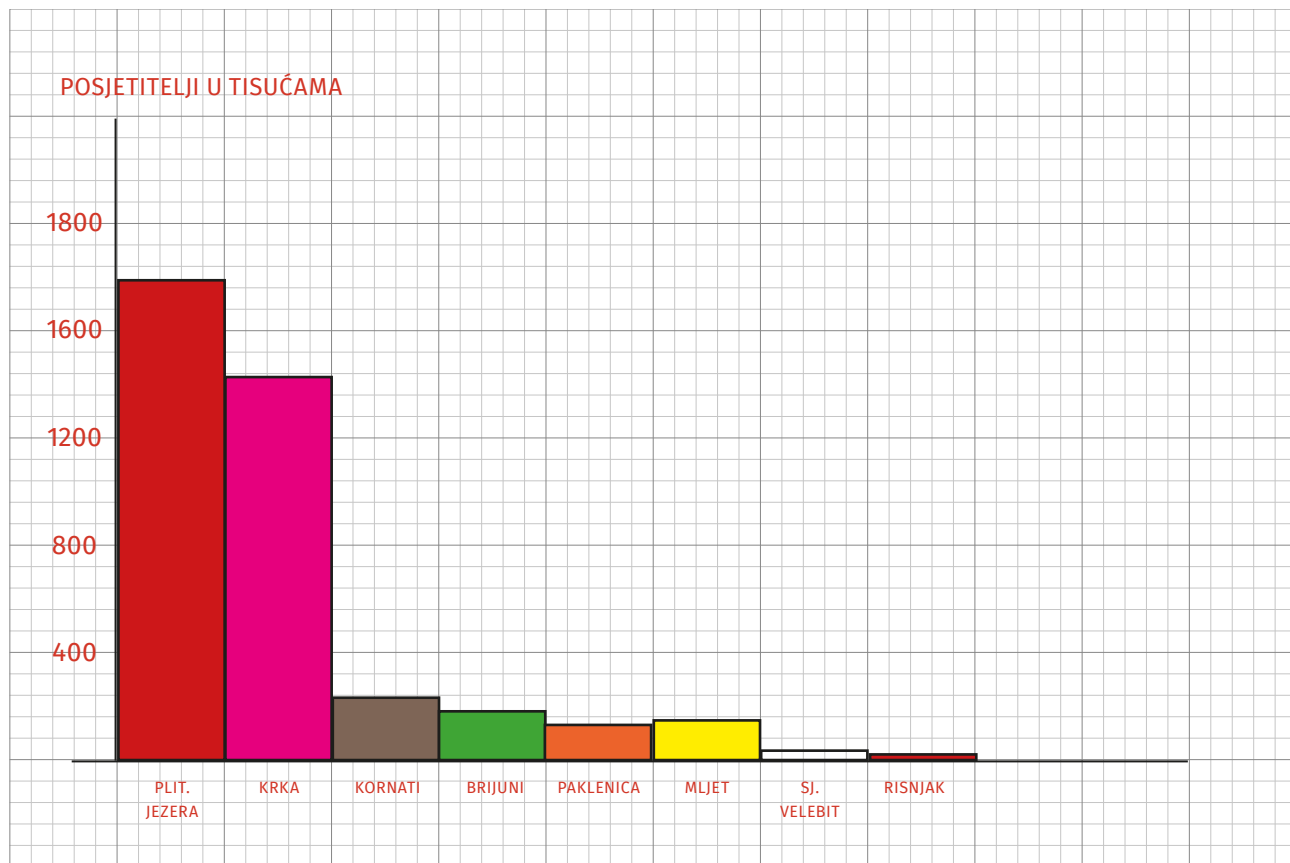
ONEČIŠĆENJE

PLANSKO UPRAVLJANJE

ZAGAĐENJE

ZAŠTITA

5. Sljedeće zadatke riješi pomoću podataka iz tablice.

Nacionalni park	Broj posjetitelja (2018.)
Plitvička jezera	1 796 670
Krka	1 354 802
Kornati	237 435
Brijuni	171 794
Paklenica	144 624
Mljet	145 751
Sjeverni Velebit	30 638
Risnjak	16 816

- A. Grafički prikaži broj posjetitelja nacionalnih parkova tako da svaki nacionalni park označiš jednim stupcem
- B. Odgovori na pitanja.
Imenuj nacionalni park koji je ostvario najveći broj posjetitelja.

PLITVIČKA JEZERA

Imenuj nacionalne parkove koji se nalaze na području Gorske Hrvatske.

PLITVIČKA JEZERA, RISNJAK I SJEVERNI VELEBIT

Imenuj nacionalne parkove smještene na otocima. KORNATI, BRIJUNI, MLJET.

Koliki je bio ukupan broj turista u otočnim nacionalnim parkovima? 554980

Prostor za računanje:

237435
145751
+ 171794
554980

Usporedi ukupan broj turista u nacionalnim parkovima Gorske Hrvatske i otočnim nacionalnim parkovi.

Što zaključuješ?

PARKOVI GORSKE HRVATSKE IMAJU GOTOVO 4 PUTA VIŠE GOSTIJU, ALI SU TO UGLAVNOM
POSJETITELJI PLITVIČKIH JEZERA.

Imenuj dva nacionalna parka koji ostvaruju najmanji broj posjetitelja i navedi razloge slabije posjećenosti.

TO SU RISNJAK I SJEVERNI VELEBIT. ZATO JER SU TO PLANINSKI PROSTORI I TEŽE SU
DOSTUPNI. A MOŽDAI NISU TOLIKO POZNATI.

6. Objasni svojim riječima.

A. Na koje se načine može ugroziti prirodna, odnosno kulturna baština?

GRDNJOM NASELJA, PROMETNICA, RAZVOJEM INDUSTRIJE I DRUGIH DJELATNOSTI LJUDI MOGU
UGROZITI PRIRODNU I KULTURNU BAŠTINU.

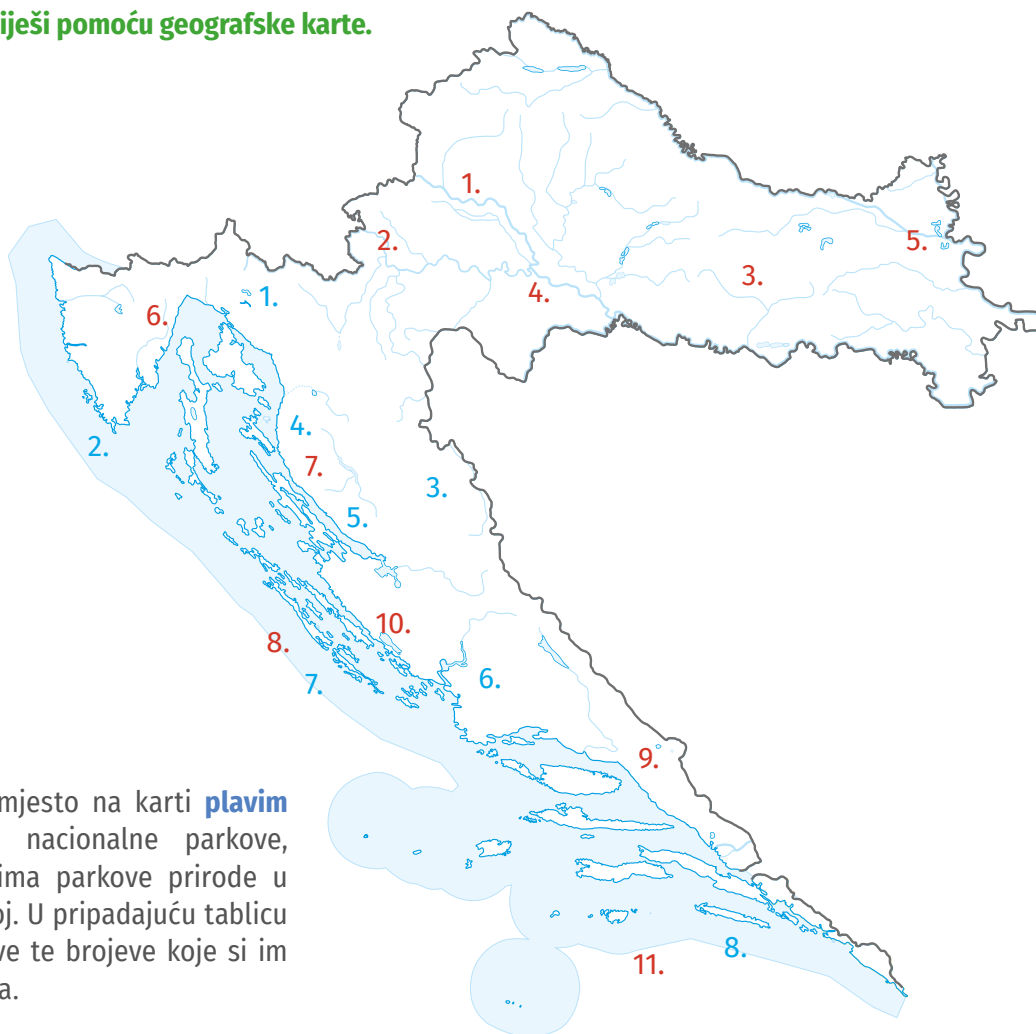
B. Opiši ciljeve i važnost održivog turizma.

ODRŽIVI RAZVOJ KORISTI PRIRODNU I KULTURNU BAŠTINU DA PRIVUČE PUNO TURISTA I TO
TAKO DA NE UGROŽAVA TU BAŠTINU.

6.3. ZAŠTIĆENA PRIRODNA PODRUČJA REPUBLIKE HRVATSKE

1. Sljedeće zadatke riješi pomoću geografske karte.

A. Na odgovarajuće mjesto na karti **plavim** brojevima označi nacionalne parkove, a **crvenim** brojevima parkove prirode u Republici Hrvatskoj. U pripadajuću tablicu upiši njihove nazive te brojeve koje si im pridružio/pridružila.

nacionalni park	park prirode
1. RISNJAK 2. BRIJUNI 3. PLITVIČKA JEZERA 4. SJ. VELEBIT 5. PAKLENICA 6. KRKA 7. KORNATI 8. MLJET	1. MEDVEDNICA 2. ŽUMBERAK - SAMOBORSKO GORJE 3. PAPUK 4. LONJSKO POLJE 5. KOPAČKI RIT 6. UČKA 7. VELEBIT 8. TELAŠĆICA 9. BOKOVO 10. VRANSKO JEZERO 11. LASTOVSKO OTOČJE

- B. Zaokruži brojeve na karti koji označavaju močvarne parkove prirode.
- C. Imenuj prirodno-geografsku regiju s najviše zaštićenih prirodnih područja.

PRIMORSKA HRVATSKA

- D. Objasni zašto je važno zaštititi prirodnu baštinu u Republici Hrvatskoj.

VAŽNO JE JER SMO TO DOBILI U NASLJEDSTVO OD NAŠIH PEDAKA I TE VRIJEDNOST TREBA

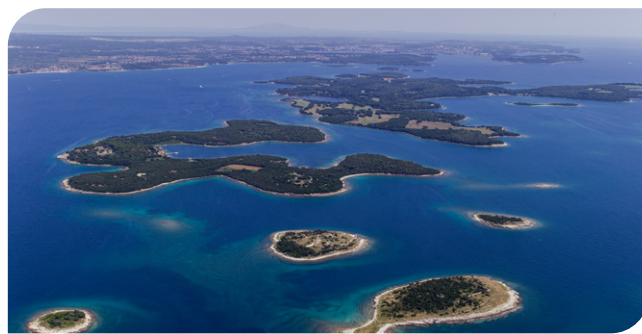
OSTAVITI BUDUĆIM GENERACIJAMA

2. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć predloženih fotografija.

Ispod fotografije napiši odgovarajuće ime nacionalnog parka ili parka prirode.

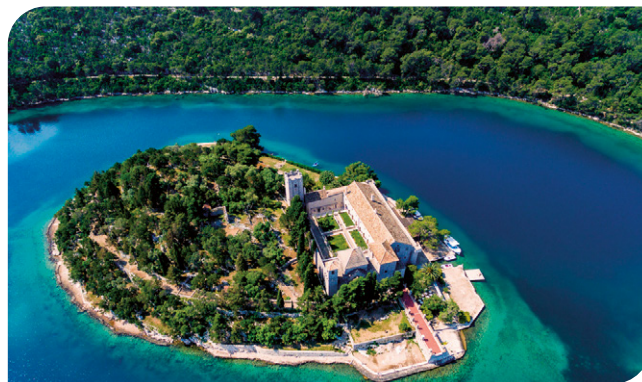
KOPAČKI RIT

KORNATI

PLITVIČKA JEZERA

NP KRKA

PP TELAŠĆICA

3. U prazne kvadratiće upiši odgovore na postavljena pitanja. Slova iz zelenih kvadratića istim redoslijedom upiši na praznu crtu na kraju zadatka kako bi dobio/dobila traženi pojam.

A. U sklopu ovog parka prirode nalazi se geološki park. P A P U K

B. Nacionalni park koji je dobio ime po risu. R I S NJ A K

C. Park prirode i planina koja se izdiže iznad Makarske. B I O K O V O

D. Park prirode i prirodna granica sa susjednom Slovenijom.

Ž U M B E R A K - S A M O B O R S K O G O R J E

E. Najrazvedenija otočna skupina u Jadranskom moru, ujedno nacionalni park. K O R N A T I

F. „Zelena gora koja čuva leđa Zagrebu.” M E D V E D N I C A

G. Najmlađi nacionalni park u Hrvatskoj. S J E V E R N I V E L E B I T

H. Najstariji nacionalni park u Hrvatskoj. P L I T V I Č K A J E Z E R A

I. Nacionalni park u kojem su pronađeni otisci dinosaura. B R I J U N I

J. Kako bismo „ušli” u Istru, prolazimo kroz trup ovog parka prirode. U Č K A

K. U sklopu ovog parka prirode nalazi se slano jezero Mir. T E L A Š Ć I C A

L. Nacionalni park koji nazivaju „zelenim otokom”. M LJ E T

M. Nacionalni park koji čine dva impresivna kanjona. P A K L E N I C A

N. Park prirode u kojem se nalazi kriptodepresija i stanište je brojnim pticama.

V R A N S K O J E Z E R O

O. Skradinski buk i Visovačko jezero prirodne su ljepote nacionalnog parka. K R K A

P. Najstariji park prirode u Hrvatskoj. K O P A Č K I R I T

R. Na sjevernom dijelu planine Velebit nalazi se Strogi rezervat Rožanski i

H A J D U Č K I K U K O V I

Traženi pojam:

PRIRODNA BAŠTINA RH

6.4. KULTURNA BAŠTINA HRVATSKE

1. U rečenicama su podebljani pojmovi odvojeni kosim crtama. U svakom paru zaokruži pojam koji je točan.

Povijesni predmeti i umjetnička djela čine **nepokretnu** / **pokretnu** kulturnu baštinu. Ostatci nekadašnjih gradova i spomenici čine pak **nepokretnu** / **pokretnu** kulturnu baštinu. Tradicionalna gradnja u Primorskoj Hrvatskoj najviše je koristila **drvo** / **kamen** kao građevni materijal.

2. Poveži lijevi i desni stupac upisivanjem odgovarajućeg slova iz lijevog stupca na praznu crtu ispred desnog stupca. Jedno je obilježje u desnom stupcu višak.

- A. Dubrovnik **A** ____ grad na krajnjem jugu Hrvatske čija je jezgra pod UNESCO-ovom zaštitom
- B. Gospić **C** ____ grad u blizini lokaliteta na kojem su pronađeni ostatci pračovjeka
- C. Krapina **D** ____ grad u kojem se odvija viteška igra Alka
- D. Sinj ____ grad u kojem se nalazi katedrala sv. Jakova
- E. Vukovar **E** ____ grad u kojem se nalazi Memorijalni centar Domovinskog rata
- B** ____ velikani poput Ante Starčevića i Nikole Tesle rođeni su u selima u blizini tog ličkog grada

3. Sljedeći zadatak riješi uz pomoć predloženih fotografija.

Ispod fotografije lokaliteta pod zaštitom UNESCO-a na praznu crtu upiši njegov naziv.

STARI GRAD DUBROVNIK

DIOKLECIJANOVA PALAČA

EUFRAZIJEVA BAZILIKA

GRADSKA JEZGRA TROGIRA

4. Objasni svojim riječima.

Objasni važnost UNESCO-ova Popisa svjetske baštine za Hrvatsku.

UNESCOV POPIS JE VAŽAN JER POKAZUJE KOLIKO HRVATSKA IMA VRIJEDNU BAŠTINU.

5. Društvo je krenulo na putovanje Hrvatskom kako bi je bolje upoznalo. Ti ćeš im biti vodič. Tebi kao vodiču pomoći će pitanja na koja ćeš napisati odgovore.

A. Navedi najmanje pet lokacija u Hrvatskoj koje pripadaju kulturnoj baštini, a koje bi rado posjetio/posjetila.

BAŠČANSKA PLOČA NA KRKU, VUČEDOL KOD VUKOVARA, BEDEMI ZADRA, HUŠNJAKOVO BRDO
KRAJ KRAPINE, AMFITEATAR U PULI (ARENA)

B. Navedi najmanje tri primjera materijalne baštine koju je UNESCO zaštitio u Hrvatskoj.

EUFRAZIJEVA BAZILIKA U POREČU, KATEDRALA SV. JAKOVA U ŠIBENIKU.

C. Navedi najmanje tri primjera nematerijalne baštine koju je UNESCO zaštitio u Hrvatskoj.

SINJSKA ALKA, DUBROVAČKE LJETNE IGRE, MOREŠKA

D. Navedi primjere kulturne baštine županije u kojoj živiš.

STARI GRAD U SISKU, SPOMENIK U JASENOVCU.

6.5. GOSPODARENJE OTPADOM

1. Nacrtaj simbol koji označava proces recikliranja otpada i objasni njegovo značenje.

OTPAD SE ISKORISTI ZA NOVI PROIZVOD KOJI SE PONOVO POTROŠI, OPET ODE U OTPAD,
PONOVOISKORISTI ITD...

2. Odgovori na pitanja.

A. Navedi najmanje tri primjera sadržaja koji svrstavamo u otpad te najmanje tri koja smatramo smećem.

OTPAD - PLASTIČNE BOCE, LIMENKE, STARI PAPIR

SMEĆE - MRTVE ŽIVOTINJE, DIJELOVI AUTOMOBILA, OSTATCI SRUŠENIH KUĆA

B. Objasni važnost recikliranja otpada u suvremenom dobu.

RECIKLIRANJEM STVARAMO NOVE PROIZVODE OD VEĆ POSTOJEĆIH ODBAČENIH PROIZVODA.

NE MORAMO SJEĆI STABLA I SL. DA BI DOBILI NOVI PROIZVOD. TIME MANJE ZAGAĐUJEMO

OKOLIŠ

3. Opiši načine zbrinjavanja otpada u mjestu u kojem živiš te prednosti i nedostatke koje svakodnevno uočavaš.

4. Sljedeći zadatak riješi pomoću priloženog crteža.

PAPIR

ORGANSKI OTPAD

PLASTIKA

STAKLO

ELEKTRONIČKI

METAL

ELEKTRONSKI

A. Na prazne crte upiši naziv otpada koji prikazuje odgovarajuća kanta.

B. Objasni zašto je važno odvajati otpad.

VAŽNO JE ODVAJATI OTPAD ZATO DA GA SE VIŠE I LAKŠE MOŽE PONOVO UPOTRIJEBITI, TJ.
RECIKLIRATI

